

Prikriveno promoviranje političkih ciljeva kroz vjerske poruke na hrvatskim katoličkim portalima

Drempetić, Bruno

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:500462>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-28**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij novinarstva

Bruno Drempetić

Prikriveno promoviranje političkih ciljeva kroz vjerske
poruke na hrvatskim katoličkim portalima

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij novinarstva

Prikriveno promoviranje političkih ciljeva kroz vjerske
poruke na hrvatskim katoličkim portalima

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Zrinjka Peruško

Student: Bruno Drempeć

Zagreb, 2024

Izjavljujem da sam diplomski rad „Prikryveno promoviranje političkih ciljeva kroz vjerske poruke na hrvatskim katoličkim portalima“ predan na ocjenu mentorici prof. dr. sc. Zrinjki Peruško, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na Fakultetu političkih znanosti ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega već nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Bruno Drempeć

Bruno Drempeć

Sadržaj:

1.	Uvod	1
2.	Politička komunikacija	2
3.	Mediji kao politički akteri	2
4.	Teorija uokvirivanja	4
5.	O religiji.....	5
5.1.	Pravci u sociologiji religije.....	5
5.2.	Legitimacija i socijalna promjena	6
5.3.	Dualizam.....	8
5.4.	Religijski fundamentalizam prema Castellsu.....	9
6.	Katolička Crkva i mediji.....	10
6.1.	Crkva i mediji kroz povijest	10
6.2.	Crkveni mediji u Hrvatskoj.....	12
7.	Utjecaj religije na političke procese	12
7.1.	Slučaj Sjedinjenih Američkih Država	13
7.2.	Slučaj Poljske	15
8.	Medijski slučajevi u analizi	16
8.1.	Glas Koncila	17
8.2.	Vigilare. Info.....	17
8.3.	Muževni budite	18
9.	Metoda istraživanja	18
9.1.	Uzorak.....	18
9.2.	Metoda analize	20
9.3.	Kodna matrica	21
10.	Rezultati istraživanja	21
10.1.	Rezultati Glas Koncila.....	21
10.2.	Rezultati Vigilare.info	25
10.3.	Muževni budite	29
11.	Rasprava	32
11.1.	Politička komunikacija na analiziranim portalima	32
11.2.	Legitimacija stajališta	34
11.3.	Dualizam.....	36
12.	Zaključak.....	37

13.	Literatura:.....	40
14.	Sažetak	43

1. Uvod

Podjele u društvu nisu ništa novo ni nepoznato, ali posljednjih godina, posebno pandemijom koronavirusa, svjedočili smo njihovom produbljanju. Dijelilo se na cijepljenje i necijepljenje, protivnike mjera i manipulirane, teoretičare zavjere i one koji to nisu. Pandemija je prošla, maske su prestale biti potrebne u javnom prijevozu, nismo se više morali micati ni dva metra od drugih, no neke su podjele i dalje ostale. Svjedočimo im svake prve subote u mjesecu gdje se već gotovo dvije godine okupljaju osobe kako bi na središnjim trgovima nekoliko hrvatskih gradova molili za duhovni autoritet muškaraca, za čednost u odijevanju, svetost braka i zabranu pobačaja. Sučelice njima, isto tako svake prve subote u mjesecu, stoje prosvjednici, u početku s ružama koje su simbolizirale žrtve femicida i u tišini. U posljednje vrijeme ni oni više nisu toliko tihi, postaju sve glasniji. O muškarcima koji kleče i mole krunicu te o njihovim nakanama, pisalo se, izvještavalo i pričalo u svim većim hrvatskim medijima, no ne samo u njima, nego i u onim katoličkim. Upravo izvještavanje katoličkih medija ovaj rad analizira.

Cilj rada je analizirati promoviranje političkih ciljeva u izvještavanju tri katolička portala: Glasa Koncila, Vigilare.infa i Muževni budite. Rad polazi od pretpostavke, koju želi testirati - Katolički mediji se služe vjerskim porukama kako bi opravdali i propagirali političke ciljeve.

Teorijski dio rada počinje poglavljem o političkoj komunikaciji kako bi ustanovili što uopće ona jest. Slijede poglavlja o medijima kao političkim akterima i teoriji uokvirivanja. Zatim rad govori o religiji kroz pravce u sociologiji religije i religijskim fundamentalizmom prema Castellsu (2010).

Rad prikazuje i odnos Katoličke crkve prema medijima, te kratku povijest crkvenih medija u Hrvatskoj. Prelazi zatim na slučajeve u Sjedinjenim Državama i Poljskoj u kojima je vidljivo kakav učinak na političke procese mogu imati religijske organizacije i kojim se alatima u postizanju svojih ciljeva služe.

Odabrana su i opisana tri medija koje se analizira, nakon čega slijedi opis metode istraživanja, rezultati, rasprava i zaključak.

2. Politička komunikacija

Ovaj rad bavi se fenomenom političkih poruka koje se pojavljuju u vjerskim medijima. Politička komunikacija se definira s obzirom na cilj pošiljatelja da utječu na političku okruženje. Zato ključni faktor koji komunikaciju čini političkom nije izvor poruke, nego njen sadržaj i svrha (McNair, 2003:11). Stoga, pojedinac ili organizacija koja plasira određenu poruku ne mora biti politička institucija, stranka ili političar. Politički komunicirati mogu obični građani, civilne organizacije, udruge, mediji i religijske ustanove. McNair (2003) prepoznaje da su oko politike brojne nestranačke organizacije, ali imaju različite političke ciljeve. Cilj im je promovirati poruku u javnosti, a zbog toga im je osobito važno da je imaju kome plasirati. Dakle, potrebna im je publika jer bez nje poruka sama po sebi nema važnost (McNair, 2003: 18).

U današnje vrijeme mnoštvo je kanala putem kojih poruka može doprijeti do publike. Najjednostavniji su, primjerice, društvene mreže putem kojih razne organizacije i pojedinci generiraju veliki broj pratitelje zbog različitih ciljeva. Društvene mreže ubrajaju se među medije. Njihovi korisnici sami stvaraju sadržaja, komentiraju ga i lajkaju te nemaju većih ograničenja, osim pravila platforme, oko toga što mogu objavljivati. Stoga nas više zanima kako se urednički mediji - tisak, televizija, radio i portali – koriste za odašiljanje poruke. Cilj svake te političke poruke, bez obzira kojim se medijem i na koji način odaslala, je izazvati neki učinak na primatelja (McNair, 2003: 18). Međutim, usprkos težnjama pošiljatelja za izazivanjem istovjetnog učinka kod svih, to mu neće uspjeti. Zato semiološka škola u radovima Umberta Eca prepoznaje kako će varijacija u značenjima i reakcijama ovisiti o kontekstu primanja poruke, odnosno o spolu, starosti, političkoj orijentaciji, kao i o tipu poruke (McNair, 2003: 37). McNair nadalje zaključuje kako „kvaliteta poruke, vještina i sofisticiranost njenog sastavljanja ne vrijedi ništa ako za publiku nije prihvatljiva (McNair, 2003:37). Baš umijećem sastavljanja i prenošenjem poruke bave se novinari i mediji, zbog čega imaju i političku ulogu.

3. Mediji kao politički akteri

John Reit, bivši direktor britanske javne medijske kuće BBC, kao ulogu svojega medija naveo je: informiranje, edukaciju i zabavu (BBC, 2024). Jedna od glavnih sfera o kojoj mediji

informiraju svoje konzumente je, dakako, politika. McNair, pak, tvrdi kako mediji, ne samo da informiraju o politici, nego čineći to uređuju i strukturiraju političku stvarnost ovisno o događajima kojima su dali veću ili manju važnost. McCombs kao glavni doprinos medija političkom procesu navodi postavljanje određene agende, iz čega proizlazi da je ključni cilj političke komunikacije „postavljanje javne agende onako kako to pogoduje ostvarivanju ciljeva neke organizacije“ (McNair, 2003: 55). Dakle, mediji su integralni dio političkog procesa. Novinari filtriraju informacije koje dolaze do konzumentenata njihova sadržaja, kao što interpretiraju i određene događaje. Zapravo, priopćavaju konzumentima „značenje politike“ (Gerstle i dr. 1991, cit prema McNair, 2003: 75). Pritom događaje umeću u narativne okvire kako bi ih uobličili u vijest, ali oni ne dolaze iz novinarskog pera potpuno oblikovani, podložni su razvijanju s vremenom ovisno o interakciji i natjecanju raznih medija i aktera u samoj priči, sve dok se ne suze i ostane jedan dominantan okvir (McNair, 2003: 75). Na interpretaciju određenih političkih događaja utječu i stajališta samog novinara. Iako je jedan od postulata novinarske etike objektivnost, česte su rasprave oko razine pristranosti medija, i jesu li novinari uopće objektivni. John Street, primjerice, navodi kako biti pristran u život nije ništa neuobičajeno, no problem je medija što se pozivaju na nepristranost (Street, 2003: 17).

„Tvrdnja da su mediji pristrani započinje idejom da praksa novinara i urednika rezultira člancima i programima koji naginju jednom pogledu na svijet u usporedbi s drugima, podržavajući jedan skup interesa te istodobno slabeći alternativu.“ (Street, 2003: 16)

Često je pojava da određeni mediji predstavlja određeni svjetonazor. Kako primjere pronalazimo u svijetu - Guardian je primjer lijevog medija, dok se američki televizijski kanal Fox često navodi kao medij koji podupire Republikansku stranku – tako ih možemo naći i u Hrvatskoj. Gledajući samo portale, Indeks.hr će najčešće dobiti prefiks lijevog, a Dnevno.hr desnog medija (Vozab i Peruško, 2021: 22). Ipak, postoje određeni tipovi pristranosti, a Denis Mcquail (1992) ih je odredio četiri koja se prepoznaju prema tome je li ona prikrivena ili otvorena te što iza nje stoji – namjerna politika ili ukorijenjeni nesvjesni proces (Street, 2003: 19). Četiri Mcquailova tipa pristranosti su: stranačka, propagandna, nenamjerna i ideološka. Nenamjerne pripadnost tiče se pozicioniranja vijesti. Atraktivnija vijest, ona koja će na portalu generirati više klikova, ne treba nužno biti politički važnija, pozicionirat će se na samoj naslovnoj poziciji ili negdje oko nje. Stranačka pripadnost odnosi se na namjerno i izričito promicanje određene ideje, dok se u propagandnoj nešto predstavlja kao vijest, ali je riječ o stavu. „Prividna svrha priče jest izvještavanje o

pojednostima, ali unutar nje se nalaze slabo prikriveni napadi na studente, ili na nezaposlene, ili na izbjeglice“ (Street 2003:20).

4. Teorija uokvirivanja

U komparaciji vjerskih medija i otkrivanju njihovih političkih poruka rad se koristi i teorijom uokvirivanja (eng. *framing*). Teoriju uokvirivanja predstavio je američki sociolog Erving Goffman u svojem djelu „Frame analysis: An essay on the organization of the experience“. Goffman isitče kako sve informacije koje osoba prima organizira u jedan ili više okvira zbog interpretacije. Ljudi pritom polaze od primarnih okvira koji primatelju omogućava da locira, odredi i identificira različite pojmove, međutim oni su različiti – neki su sistemi entiteta, postulata i pravila, dok drugi nemaju artikulirani oblik nego samo daju površinsko razumijevanje (Goffman, 1974:21). Zbog primarnih okvira, informacija koja inače za primatelja ne bi imala smisla, smisao dobiva, a Goffman ih dijeli na dvije vrste – prirodne i socijalne. Prirodni prepoznaju pojave koje izazivaju prirodne odrednice, a socijalni objašnjavaju, tj. nude razumijevanje, za događaje koji uključuju volju, cilj i informacije od pojedine organizacije na čijem je čelu druga osoba (Goffman, 1974: 22). Autor zaključuje kako „primarni okviri određene socijalne skupine čine centralni element njezine kulture“ (Goffman, 1974: 27). Ti zajednički okviri koji su na neki način utkani u naše razumijevanje svijeta oko nas mogu se eksploatirati.

Vješti se menadžeri, stručnjaci u raznim poljima komunikacija, naposljetku i novinari, mogu poslužiti postulatima teorije uokvirivanja kako bi ciljanoj publici plasirali određenu informaciju uz interpretaciju koju će prihvatiti. Time kako se okviri iskorištavaju u medijskim tekstovima, bavio se Robert Entman. On tvrdi kako ne postoji generalno mišljenje o tome kako su se okviri ukorijenili u socijalne i društvene znanosti, ni kako se ustvari manifestiraju u tekstu te utječu na ljudsko ponašanje (Entman, 1993: 51). Nastavlja kako okviri definiraju probleme i determiniraju što određeni agent radi i koje ima benefite te koliki mu je trošak. To se mjeri kroz zajedničke kulturne vrijednosti, a takvi okviri, ističe, definiraju probleme, prepoznaju njihove uzročnike, donose moralne presude, predlažu rješenja uz objašnjenje kakvo će ono imati učinak. Svoju tvrdnju Entman zaključuje kako se u jednoj rečenici mogu pronaći sve te tehnike, ali i da u cijelom tekstu može biti samo neke od tih četiri (Entman, 1993: 52). Osim tehnika, četiri je čimbenika prema Entmanu u teoriji uokvirivanja: komunikator, primatelj, tekst i kultura (Entman, 1993: 52).

Komunikator je taj koji određenu interpretaciju nastoji prenijeti na drugu osobu. Čini tada okvir koji se sastoji od različitih ključnih riječi, češćom ili rjeđom prisutnošću određenog pojma, odnosno njegovim učestalim isticanjem. Međutim, ističe Entman, hoće li ga primatelj prihvatiti ovisi o njegovim postojećim vrijednostima. Prema njemu se okvirima naglašavaju dijelovi informacija o objektu koja je subjekt komunikacije i podižu im prepoznatljivost u samom tekstu, no unatoč namjerama komunikatora, informacija koja je jednom navedena, i to u opskurnom dijelu teksta, može biti vrlo istaknuta ako je u skladu s postojećim shemama u sustavu vjerovanja pojedinca, odnosno primatelja. Također, ako primatelj ne dijeli sustav vjerovanja s komunikatorom, njemu bi ideja istaknuta u tekstu mogla izmaknuti (Entman, 1993: 53). Okvir je taj koji determinira primijeti li većina i na koji način razumije i pamti probleme te se odluči prema njima postaviti, no i odmiče pažnju s drugih aspekata realnosti, tako da se oni definiraju i prema tome što se izostavlja, što je pojava kod političkih vijesti (Entmann, 1993: 54). Dakle, kod pojave okvira, nije važno ono što je istaknuto u tekstu, nego i ono što se ne spominje, a što bi dalo drugačiji kontekst predstavljenoj informaciji.

5. O religiji

5.1. Pravci u sociologiji religije

Jedna od osnovnih kulturnih sustava vrijednosti koja se pojavljuje još u dalekoj povijesti, kad su ljudi živjeli kao lovačko sakupljačka društva, je svakako religija. U početku su se klanjali raznim prirodnim fenomenima, primjerice munjama ili Suncu, jer su im oni bili neobjašnjivi. Razvojem čovječanstva razvijale su se religije. Prvo je prevladavao politeizam, dok su danas najraširenije monoteističke religije. Kako je u radu cilj analizirati medije koji sebi pridaju prefiks religijski, važno je definirati religiju i prikazati kako ona utječe na djelovanje grupe, ali i pojedinca. Durkheim religiju definira kao „čvrsto povezan sistem vjerovanja i običaja koji se odnose na svete, tj. izdvojene i zabranjene stvari, naime sistem vjerovanja i običaja koji sve svoje pristalice sjedinjuje u istu moralnu zajednicu zvanu crkva“ (Durkheim, 1982: 44, cit prema Zrinščak, 1999: 21).

Funkciju i učinak religije na društvo iz sociološke perspektive proučava sociologija religije, a postoje, dakako, različiti teorijski pristupi toj temi. Jednu od prvih kontekstualizacija religije dao

je Montesquie koji je smatrao kako su se određene religije razvijale i u suštini odgovarale načinu života ljudi na određenom području (Zrinščak, 1999: 19). Pozitivistički pristup, pak, po Comteu je pokazao kako je u prvom razdoblju religije njena osnovna funkcija bila dati smislene odgovore, ali i omogućiti društvene integracije (Zrinščak, 1999: 20). Na pozitivistički pristup se donekle nastavio i Durkheim koji je kroz promatranje odnosa primitivnog društva prema totemu uočio potrebu klana da se prema objektu odnosi kao da se radi o svetoj stvari. Obožavajući taj totem, navodi Zrinščak, ljudi su zapravo obožavali društvo jer je ono iznad čovjeka pa totem obnaša ulogu održavanja grupe (Zrinščak, 1999: 21).

Max Weber je smatrao da je religija racionalizacija svijeta i života u pogledu tumačenja, ublažavanja i osmišljavanja patnje (Zrinščak, 1999: 22). Marksisti su na religiju gledali kao pojavu u kojoj se, kroz religiozni konflikt, ogleda ekonomski odnos u kojem viša klasa nastoji nametnuti ideje kojima bi legitimirala svoje interese (McGuire 1992: 188). Neomarksisti definiraju tri glavna elementa religije. Tvrde kako ona nije pasivni rezultat socijalnih odnosa, nego aktivni element socijalne dinamike. Zatim, navode kako nije uvijek podređeni element u socijalnom procesu, nego može imati i ulogu u nastanku i konsolidaciji socijalne strukture. Posljednje, naglašavaju kako je religija često jedan od glavnih kanala za socijalnu revoluciju (Maduro 1977: 366, cit prema McGuire 1992: 222). Pristup formalizma u sociologiji religije zagovara Simmel koji bit religije pronalazi u ljudskim odnosima i tako proširuje pojam religije iz suštog odnosa spram boga (Zrinščak 1999: 24). Od hrvatskih autora, istaknimo stajališta Nikole Dugandžije o utjecaju religije na društvo. Naime, on u djelu „Religija i nacija“ ističe kako je pojava nacije najsudbonosnija za religiju jer je ona tada počela preuzimati religijska svojstva. Izdvaja kao zajedničku karakteristiku pripadanje, ali i druge psihološke potrebe poput zaštite i spasa. Smatra kako su obje pojave, i religija i nacija, kolektivne i sužavaju autonomiju pojedinca (Zrinščak 1999: 105-106).

5.2. Legitimacija i socijalna promjena

Ne samo da je potrebno prepoznati funkciju religije, nego i način na koji djeluje na vjernike, ali i društvo općenito. Meredith McGuire navodi kako ona ima esencijalni kognitivni aspekt. Ona u sljedbenicima oblikuje što znaju u svijetu, a potom organiziraju to znanje kako bi percipirali različite pojavnosti i prema njima postupali (McGuire, 1992: 15). McGuire nastavlja

kako vjerovanja nisu puka apstrakcija nevažna za svakodnevni život. Jer, kao što je već navedeno, ljudi ih koriste kako bi napravili izbor ili se odlučili na neku radnju (McGuire, 1992: 16). Uz ravnanje prema religijskim normama za djelovanje ili mišljenje o nečemu, religija može legitimirati i određeni socijalni poredak. Naime, sustav značenja grupe stvara njezino socijalno uređenje - sadašnje, ali i željene socijalne aranžmane, poput vrste autoriteta i moći, stratifikacijski sustav grupe i podjelu uloga, njezinu distribuciju resursa i nagrada, koja je važna legitimacija za spomenuto socijalno uređenje (McGuire, 1992: 28). Gledamo li strukturu religijskih organizacija, primjerice Katoličku Crkvu, postoji jasna linija autoriteta, od pape pa sve do župe na mikrorazini. Primjer religijske legitimacije možemo pronaći i u drevnom Egiptu. Faraon je svoju vlast legitimirao kao poslanik bogova, on je prema egipatskom vjerovanju i sam bio veći od čovjeka, gotovo božjeg podrijetla. Prema McGuire legitimacija se može izraziti na četiri načina: kroz mitove, legende, narodne priče i povijest (McGuire, 1992: 28).

Dakle, kao što religija može legitimirati određeni sustav, i iako se religijska vjerovanja zalažu za *status quo*, istovremeno ima snagu i promovirati socijalnu promjenu. McGuire prepoznaje dva načina na koja religijske ideje utječu na socijalnu akciju: „Mogu formirati sadržaj o tome što grupa ljudi pokušava učiniti; i mogu stvoriti ljudsku percepciju o tome koji su im interesi.“ (McGuire, 1992: 223) Jedan od osnovnih postulata religije je moralnost. Zato ne čudi što i etički standardi mogu služiti kao element koji podupire i legitimizira socijalnu promjenu (McGuire, 1992: 231). Očiti je primjer pitanje abortusa. *Pro life* pokret u svojim javnim nastupima uglavnom igra na kartu da je samo začecje postanak ljudskog život, stoga nerijetko predstavljaju pobačaj kao ubojstvo. Zato McGuire ističe:

„U kulturama gdje je religija važna u određivanju kako netko vidi sebe ili kako identificira druge, religija je vjerojatno značajniji segment za promjenu nego u kulturama gdje su religijske promjene manje prihvatljive.“ (McGuire, 1992: 233)

Povučemo li paralelu sa situacijom u Hrvatskoj, gdje se na posljednjem popisu stanovništva 78,97 posto osoba deklarira kao katolici, a tek nešto manje od deset posto ljudi su agnostici, ateisti ili se nisu izjasnili, jasno je kako religijske poruke, osobite među katolicima, i dalje mogu izazvati određeni učinak (Državni zavod za statistiku, 2022).

5.3. Dualizam

Legitimirati određeno ponašanje religija može i kroz dualistički pogled na svijet. On je u suštini pogled na svijet koji se sastoji od dobra i zla. Možda je čak ispravnije reći nas i njih jer, naravno, da će u dualizmu više odgovarati određenoj skupini da za sebe pripisuje vrijednost dobra, dok svoje oponente uvrštava u koš zla. Ljudi se lako mogu podijeliti međusobno na osnovu vjere, no isto tako i na temelju raznih drugih čimbenika: nacije, rase, seksualne orijentacije...McGuire navodi kako, također, religijske grupacije mogu sebe smatrati stranom dobra, dok druge vjerske skupine mogu čak i kriviti da djeluju protiv njih, da ih žele uništiti (McGuire, 1992: 41). Suočavajući se s tim izvanjskim protivnicima, dualizam se može iskoristiti kako bi se skupini povećala kohezija i snaga, a neizostavno je i vjerovanje da je opozicija urota protiv vjernika i njihove skupine (Barkun 1974, cit prema McGuire 1992:42).

McGuire povezuje i dualizam s religioznim nacionalizmom te zaključuje kako dualizam nije samo puka karakteristike određenih pokreta, nego se nalazi u njihovom središtu. Može služiti i kao alat u rješavanju svojevrsnih anomalija po pitanju razine uvjerenja koja propituju vjerovanje zajednice, ili kako je to sastavio Berger: „Ostati bez kontakta s izvorom moralne moći znači biti nemoćan pred bezimenim terorima poremećenog svemira. Samo čvrsto restrukturiranje socijalnog uređenja može pružiti efikasnu zaštitu protiv takvog terora“ (Berger, 1967:27 cit prema McGuire, 1992: 42). Izvedeno iz citata, dualizam je efikasan i u očuvanju, ali i u mijenjanju postojećeg društvenog uređenja. Osobito snažna želja za promjenom postojećeg uređenja se pojavljuje u milenarizmu koji je očekivanje da će doći do dezintegracije postojećeg i uspostave novog savršenog poretka (McGuire 1992: 44). Kad se novi poredak uspostavi vjernik će zaboraviti na svoje muke. Takvo je vjerovanje prisutno kod adventista, jehovinih svjedoka, ali se pojavljuje čak i u fašizmu ili komunizmu. U fašizmu, odnosno nacizmu, primjerice u stvaranju pročišćenog arijevskeg društva od manje vrijednih Židova, a u komunizmu u stvaranju besklasnog društva. Primjer uspostave tog novog poretka je i Islamska revolucija u Iranu, dok je njegov završni čin uspostave novog svijeta prema najpesimističnijim vjerovanjima smak svijeta. Iz toga proizlazi religijski apokaliptizam (McGuire, 1992: 47).

Da bi grupa ostala homogena, pripadnici moraju imati slična, ako ne i istovjetna vjerovanja. Postoje institucionalna i neslužbena religija. Institucionalna religija je skup vjerovanja i praksi

koje su propisane i regulirane od specifičnih religijskih grupa (McGuire, 1992: 99). Primjer takve grupe je Katolička Crkva. Simultano, postoji i spomenuta neslužbena religija te za nju vrijede suprotna obilježja. Ona je skup vjerovanja i praksi koje nisu prepoznate od službene religijske organizacije (McGuire, 1992: 104). Neslužbena religija se može pojaviti i u popularnoj kulturi. U SAD su za to primjer TV-evangelisti. Dio njih je svojim javnim nastupom i stekao prilično bogatstvo, no iako su širili evanđelje putem televizije, prema istraživanjima nisu privlačili nove vjernike, nego su ih pratili postojeći vjernici, odnosno konzervativci i fundamentalisti (Stacey i Shupe cit prema McGuire, 1992: 105). Dijelom popularne religije često su i nacionalistički simboli, a ona cijeni i vrijednosti poput srodstva ili etniciteta. Neki njezini aspekti i indirektno legitimiraju i potiču na specifično sociopolitičko uređenje (McGuire, 1992: 106). Iz toga proizlazi da i neslužbena religija ima itekakav utjecaj na društveno raspoloženje i politiku. Posebno je važno to bilo ustanoviti i za ovaj rad jer, iako se dva medija koja su analizirana nazivaju katoličkim, kasnije će biti jasno da ih prema samom Crkvenom shvaćanju katoličkih medija baš i ne možemo definirati kao takve. Neslužbena religija dijeli određena svojstva i sa civilnom religijom. Hammond ju definira kao „skup vjerovanja i rituala, povezanih s prošlošću, sadašnjošću i budućnošću ljudi (nacije) koje se prepoznaje na neki transcendentalan način“ (Hammond 1976: 171 cit prema McGuire 1992: 179). U civilnoj religiji postaju sveti nacionalni heroji, trgovi, događaji kojima se slavi veličina te nacije, ili prisjeća na žrtvu sunarodnjaka. Kao primjer civilne religije možemo navesti nacizam, a kao svečanost, kao nacionalni blagdan, prisjećanja nacista na žrtve Minhenskog puča. Naravno, ne prerasta svaka civilna religija u takvo zlo. Njezin je centralni cilj kolektivni način predstavljanja svojim sljedbenicima ideal o izgledu njihove nacije (McGuire, 1992:179).

5.4. Religijski fundamentalizam prema Castellsu

Dualizam i kategorizacija na dobro i zlo, odnosno nas i njih, kao što je navedeno u prethodnom poglavlju, nada se u očuvanje poretka, ali i u retrogradnu promjenu u običajima i u socijalnim odnosima. No, čemu se u toj priči mogu nadati fundamentalističke vjerske skupine? Kako Castells prenosi Lienescha, u središtu kršćanskog fundamentalističkog razmišljanja je konverzija – čin vjere i oprosta kroz koji se grešnike otkupljuje od grijeha. Vjernici na taj način rekonstruiraju svoju osobnost i konverzija postaje ishodišnom točkom za konstrukciju autonomije, identiteta, socijalnog uređenja i političkog smisla, dok je poveznica između društva i osobnosti obitelj (Castells, 2010: 25). Obitelj je ta „tvrđava kršćanskog života“, koja je u današnjem društvu, kroz

češće rastave, rasprave o istospolnim brakovima ili, primjerice, posvajanjem djece homoseksualnih parova, pod udarom. Zato je za kršćanske fundamentaliste nužno rekonstruirati obitelj nametanjem patrijarhata, svetosti braka i autoriteta muškarca nad ženama (Castells, 2010: 25). Ipak, takvo nešto teško je nametnuti individualno. Zato fundamentalisti nalaze nove suparnike poput vlada, medija, škola na čijem su čelu osobe koje ne dijele njihova stajališta. Često ih prozivaju komunistima, bankarima, hereticima i Židovima, dok su najgori neprijatelji od svih feministkinje i homoseksualci koji podrivaju obitelj – taj centar kršćanskog života (Castells, 2010:27). Borbu za očuvanje obitelji, zaključuje Castells, simbolizira borba protiv pobačaja (Castells, 2010:27).

Obrazovne institucije su, međutim, za fundamentaliste problematične i jer u njima njihova djeca dolaze u doticaj s drugačijim pogledima na svijet. Umjesto da se odgajaju sa strahom od Boga, prema kršćanskom duhu, javne škole postaju mjesta borba između dobra (kršćanske obitelji) i zla (sekularizma) (Castells, 2010: 25). Prema Castellsu kršćanski fundamentalistički identitet je „pokušaj uspostave kontrole nad životom, nad državom proizašao kao odgovor na nekontrolirane procese globalizacije, posebno prisutne u ekonomiji i medijima“ (Castells, 2010: 29). Fundamentalizam, dakle, kako bi zaštitio kršćanske vrijednosti, djeluje na političke procese (Castells, 2010:28).

6. Katolička Crkva i mediji

6.1. Crkva i mediji kroz povijest

Međuodnos Crkve i medija prije svega karakterizira kompleksnost. Crkva se počela služiti medijima kakve danas poznajemo u 19. stoljeću. Prve su crkvene novine djelo biskupa Johna Englanda. On je u početku pokušao promovirati vjeru kroz sekularne medije, no shvatio je kako bi, počne li izdavati vlastite, imao puno više prostora. Zato je 1822. u Južnoj Karolini pokrenuo Katolički zbornik (Catholic Media Association, 2024).

S medijima i kako im pristupiti se bave i u Rimu tijekom 19. stoljeća. Papa Grgur XVI. objavio je još 1832. godine encikliku *Mirari vos* u kojoj govori o liberalizmu i vjerskoj ravnodušnosti te se negativno izjašnjava po pitanju slobode medija (Peran, 2018: 855). Unatoč uvodnoj skeptičnosti, odnos katoličke Crkve prema medijima se u potpunosti mijenja nakon Drugog vatikanskog koncila

koji traje od 1962 do 1965. godine. Tada se Crkva počinje prema njima otvarati, ali ih i službeno vidi kao sredstvo kojem efikasno može širiti božju riječ (Martini, 2022: 159). Dokument *Inter mirifica* nastao za vrijeme Drugog vatikanskog koncila promiče pokretanje katoličkog tiska kojem je svrha „oblikovati, učvršćivati i promovirati javno mnijenje koje je u skladu s prirodnim pravom i katoličkim načelima i učenjem“ (Peran, 2018: 855). Sveukupno od 1965. do 2020. Vatikan je objavio 105 dokumenata koji se tiču medija (Martini, 2020: 160). Dio su enciklike, dio apostolske pobudnice, a dio papinski istupi pri otvaranju Svjetskog dana komunikacija.

Novo shvaćanje medija među Crkvom svjedoče i epiteti koji su im se nadjenuli u enciklici *Communio et progresso* iz 1971. Naime, medije se u njoj opisuje kao božji dar koji ujedinjuje muškarce u bratstvu (Martini, 2022 : 160). Prema istom dokumentu, katolički tisak bi trebao biti poput ogledala svijeta, trebao bi biti mjesto susreta i razmjene mišljenja, a kad do razilaženja tog mišljenja dođe, trebao bi sačuvati dijalog zbog cilja osnaživanja suradnje i razumijevanja (Peran, 2018: 858). Da bi katolički mediji trebali biti pozornica na kojoj će se davati prostor različitim mišljenjima smatrao je i papa Ivan Pavao II. Vjerovao je kako mediji omogućavaju intenzivniju komunikaciju među mjesnim crkvama i da bi im uloga trebala biti promicanje pravde i solidarnosti (Peran, 2018: 856-857). Papa Franjo, pak, medije vidi kao sredstvo evangelizacije i pastorala, koje prenosi provjerene informacije, a nema za cilj zaprepatiti, nego dovesti do kritičkog mišljenja i zaključaka. Pritom ističe kako se katolički mediji trebaju kloniti teških grijeha dezinformacije, pristranosti, klevetanja i ogovaranja (Peran, 2018: 858). Dakle, uloga bi katoličkih medija prema John Foleyu trebala biti jačanje „jedinstva i univerzalnosti katoličke zajednice, shvaćajući da ona nije monolit, ona je simfonija, a ne solo“ (Foley 1989, cit prema Peran, 2018: 857).

Važno je naglasiti, posebno za ovaj rad, kako Katolička Crkva razlikuje katoličke medije i medije katoličkog nadahnuća. Medije katoličkog nadahnuća su pokrenuli laici, a posebno ih ima sve više razvojem interneta koji je pojednostavio njihov nastanak. Zato Suzana Peran ističe – osobito na internetu i društvenim mrežama – da se neki mediji nazivaju katoličkim, no zbog nepoznavanja crkvenog nauka šire krivi nauk ili uče suprotno tradiciji Crkve (Peran, 2018: 854). Da bi se mediji zaista nazivao katolički, ili da bi osoba zaista govorila u ime Crkve, mora biti ovlaštena, a Zakonik crkvenog prava posebno propisuje kako se osobna mišljenja ne smiju iznositi kao nauk Crkve (Peran, 2018: 856).

6.2. Crkveni mediji u Hrvatskoj

Kada govorimo o crkvenim medijima u Hrvatskoj, onda moramo razjasniti da se radi o medijima koja je pokrenula sama crkva, a ne o medijima katoličkog nadahnuća. Zadatak katoličkih medija u Hrvatskoj, Hrvatska biskupska konferencija je uredila dokumentom „Crkva i mediji: Pastoralne smjernice“. Prema njemu katolički mediji trebaju pratiti sva važna crkvena događanja i s vjerskog te etičkog stajališta, izbjegavajući stranačke pristupe, promatrati aktualna pitanja, bila politička, socijalna, kulturna, gospodarska ili društvena (Crkva i mediji 2006: 15).

Prvi crkveni medij, koji i danas izlazi u Hrvatskoj, bio je Glas Koncila, pokrenut 1964. godine. Ipak, nije to jedini medij kojima je izdavač neka biskupija. Primjerice, Zagrebačka nadbiskupija izdaje i Mali Koncil za djecu osnovnoškolskog uzrasta, kao i časopis Kana. Svoja glasila imaju i biskupije ili nadbiskupije: Riječka, Gospićko-senjska, Krčka, Porečka i pulska; dok svoje listove imaju i brojne župe (Peran, 2018: 865). Crkva je aktivna i u elektroničkim medijima, koja počinje osnivati, i u njima se pojavljivati, nakon hrvatskog osamostaljenja. Sporazumom se pojavljuje na Hrvatskoj radioteleviziji, a uredi Hrvatske biskupske konferencije pripremaju i emisije koje se emitiraju na trima lokalnim televizijama (Peran, 2018: 864). Nadalje, što se Hrvatske biskupske konferencije tiče, ona djeluje i preko Informativne katoličke agencije (IKA) – što je katolički pandan Hrvatskoj informativnoj agenciji (HINA) – i Hrvatskog katoličkog radija, koji je dostupan nacionalno. Iz svega ovoga je jasno kako je medijska djelatnost u Crkvi uistinu raširena te da je u interesu Hrvatske biskupske konferencije biti kroz medije u dodiru sa vjernicima.

7. Utjecaj religije na političke procese

U nastavku rada, radi dobivanja konteksta situacije i pogleda na to koliko je religija i snažan politički pokretač, opisana su dva slučaja u kojima se religijske organizacije kroz medije i svoje djelovanje stekle određenu političku moć. Nju su kasnije iskoristile kako bi, pritiskom na same političare, implementirale i promovirale vlastite interese. Prvi je slučaj vezan za Sjedinjene Američke Države. Iako se ne radi o katolicizmu, nego o evangelistima, zorno prikazuje mobilizacijsku moć medija i religije.

Drugi primjer je vezan uz Katoličku Crkvu. Govori o događajima u Poljskoj i uvođenju restrikcija oko abortusa. Također, kao što će biti jasno u predstavljanju analiziranih medija katoličkog nadahnuća, slučaj Poljske se treba promišljati i iz perspektive povezanosti s recentnim događajima u Hrvatskoj.

7.1. Slučaj Sjedinjenih Američkih Država

Dobrim dijelom 20. stoljeća religija je bila uglavnom opskurni čimbenik politike u Sjedinjenim Američkim Državama. Nakon Prvog svjetskog rata je došlo do jačanja religijskog fundamentalizma među dijelom protestanata. Nastojali su se infiltrirati, odnosno utjecati na republikansku stranku i snažno se zalagali za očuvanje prohibicije i za državu u kojoj će prevladavati kršćanski identitet. Svoje su ciljeve argumentirali radom prema interesima temeljnih postulata religije (Williams 2010: 2). Već su se tada pojedini protestantski svećenici, dakle kasnih 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća, počeli služiti medijima kako bi promovirali svoje ciljeve i vjeru. Glavno im je sredstvo bio relativno novi medij radio. Većina fundamentalističkih lidera je imala vlastiti radio program, uglavnom na lokalnim stanicama, a nije im ni bilo strano kupovati prostor na više frekvencija. Recimo „Old Fashioned Revival Hour“ Charlesa Fullera se emitirao na 456 radio postaja i imao je, tvrdio je Fuller, oko 20 milijuna slušatelja (Williams, 2010: 16). Ipak, svi ti radio svećenici do ozbiljnijeg političkog utjecaja tada nisu došli.

Tijekom Drugog svjetskog rata, točnije 1942. godine, fundamentalisti osnivaju Nacionalni savez evangelista i dio njih prestaje sam sebe nazivati fundamentalistima. Evangelisti, ta grupa bivših fundamentalista, i dalje zagovara iste stavove, uključujući zabranu abortusa, borbu protiv pornografije, ali u svoju retoriku uvrštavaju i riječ komunisti. Komunističkim su nazivali i, tijekom godina, razne civilne pokrete koji su zagovarali na primjer pravo na abortus ili prava za homoseksualce (Williams, 2010: 4).

Osobito je traumatičan za evangeliste bio dolazak Kennedyja na vlast budući da on nije bio jedan od njih. Naime, bio je katolik, a oni protestanti. U svjetlu daljnje liberalizacije američkog društva, uvidjeli su da je ipak njihov najveći izazov sekularizacija društva jer su ih – feministički pokret, korištenje droga, rasne demonstracije, seksualna revolucija – uvjerali da je američki kršćanski identitet, kao i njihov zamišljeni koncept obitelji, pod udarom (Williams, 2010: 5).

Uspion evangelističkog pokreta, odnosno povećanje medijske eksponiranosti, događa se tijekom 60-ih, a posebno 70-ih godina. Jedan od istaknutijih je bio, usprkos tome što se nazivao fundamentalistom, ali je zagovarao slične vrijednosti, Jerry Falwell čiji se „Old-Time Gospel Hour“ emitirao na 373 radijske postaje, dok su tri glavna moralna pitanja koja je promovirao u svojim nastupima bila: pornografija, abortus i homoseksualnost (Williams, 2010: 172). O sličnim temama su, dakle, u svojem programu nastupali i tv-evangelisti. Publika koju su privlačili je, dakako, bila konzervativna. Hamilton i Rubin (1992) su ustanovili kako su religiozni liberali koristili televiziju za informiranje, dok su obrasci gledanja televizije kod konzervativnih kršćana bili reaktivniji, tj. izbjegavali su sadržaj koji im nije odgovarao i tražili onaj koji će ih moralno usmjeriti (cit prema Stout i Buddenbaun 1996: 23). Nadalje, što se samih evangelista tiče, oni su se uglavnom medijima koristili kad im je odgovaralo, a kad bi mediji objavili nešto suprotno njihovim uvjerenjima tada bi ih nerijetko prozvali i đavoljim alatima (Schultze 1996: 61). Spomenutom Jerry Falwellu, eksponiranost u medijima je pružila dovoljnu prepoznatljivost koja je omogućila i popularnost njegova pokreta „Moral Majority“ pokrenutog 1979. godine. Bio je to u suštini politički pokret povezan s Republikanskom strankom. Organizacija nije dugo bila aktivna, prestala je djelovati već 1980., no uspjela je mobilizirati glasače i potpomognuti pobjedu Ronalda Reagana na predsjedničkim izborima. Falwell je kroz pokret krivio liberale da su osnovne američke moralne vrijednosti pretvorili u političke probleme, a posebno je gorljiv bio oko abortusa:

„Homoseksualni učitelji su okupirali učionice i propovjednice naših crkvi. Smutljivi prodavači prodaju pornografske knjige pod zaštitom američkog ustava. X-rated filmovi su dopušteni u skoro svakoj zajednici jer ne postoji pravna definicija poganosti... Vjerovali ili ne, mi smo prva civilizirana nacija u povijesti koja je legalizirala pobačaj u visokim mjesecima trudnoće. Ubojstvo!“ (Williams 2010: 175-176).

„Moral Majority“ je upućivao Amerikance i kako glasati. Jedan od članova odbora organizacije Tim LaHaye je u svojoj knjizi „The Battle for the Mind“ nedvosmisleno poručio čitateljima da je glas za republikance glas za pravdu (Williams, 2010: 176). Falwell je, istovremeno, u svojim istupima tvrdio kako je sve loše što se događa u Americi, od skandala Watergate do nemogućnosti građana da dostignu kvalitetan životni standard – božja osuda Sjedinjenih Američkih Država zbog nevjernosti koje su pokazale (Williams, 2010: 177).

Unatoč tome što su krenuli iz potpune opskurnosti, Falwell je uspio svojim pokretom doprijeti do konzervativnog dijela Amerikanaca i utjecati na političke procese tako što ih je mobilizirao na

glasanje, što možemo zaključiti i iz toga da prije njegova djelovanja 45 posto evangelista nisu bili registrirani birači (Williams, 2010: 175).

7.2. Slučaj Poljske

Situacija oko utjecaja religije na politiku u drugom primjeru je drugačija nego u Sjedinjenim Američkim Državama. Naime, u Poljskoj, osim što se radi o katoličkoj vjeri, politički pritisak i djelovanje je institucionalno budući da je upravo Katolička Crkva bila ta koja je lobirala da se ideološko pitanje oko abortusa pojavi u javnom diskursu, potom i usvoji njegova restrikcija. Usprkos tome, diskurs kojim su se pritom služili može biti koristan u usporedbi s onom u katoličkim medijima u Hrvatskoj koji su predmet analize.

Razlog uspjehu Crkve na percepciju Poljaka oko abortusa krije se i u povijesnom društvenom kontekstu. U doba komunizma, dugog gotovo četiri i pol desetljeća, u toj je državi upravo Crkva percipirana kao jedna od glavnih točki otpora. Spomenimo i da je pobačaj tada bio moguć i na temelju teških životnih uvjeta (Szelewa, 2016: 745). Posebno je važno bilo djelovanje Crkve u davanju moralne podrške organizacijama protiv komunizma, uključujući i pokretu Solidarnost čijim je djelovanjem to uređenje i okončano (Szelewa, 2016: 743). Također, prije kraha komunizma, Crkva je pružala infrastrukturu za djelovanje pro-life organizacijama, a tijekom 80-ih godina su pobačaj osobe bliske njoj počele nazivati infanticidom (Szelewa, 2016: 747). Čak se išlo u tu krajnost da se abortus izjednačava s holokaustom ili genocidom, i to nije bilo slučajno, nego je takav narativ imao itekakvu povijesnu konotaciju. Proizlazila je iz činjenice da je prvi zakon koji je u Poljskoj odobrio pobačaj na zahtjev donesen za okupacije Trećeg Reicha kojemu je cilj bio depopularizirati tu državu (Szelewa, 2016: 745). Slomom socijalizma se dolazi i do jačanja nacionalizma, što postaje važno jer se identitet Poljak izjednačava s religijskom pripadnošću katolicizmu (Szelewa, 2016: 742). Nije zanemarivo ni da je u to vrijeme i Poljak Karol Wojtyła, poznatiji kao Ivan Pavao II., bio papa, još je i vlada Solidarnosti bila konzervativna, a sve je to dovelo do savršene oluje da se abortus u toj državi ograniči 1993. osim u tri okolnosti: kad je ugrožen život majke, ako je trudnoća posljedica silovanja ili ako se dogodila deformacija fetusa (Szelewa, 2016: 742).

To što je abortus dozvoljen u nekim slučajevima, nije bila dovoljna zabrana za aktere s radikalno desnog političkog spektra. Od 2011. do 2023. godine čak je osam puta pokretana inicijativa „Stop abortusu“ (Kocemba, 2023: 5). Posebno pritom treba istaknuti 2016. godinu i nacrt zakona koji je usvojen na prvom čitanju u Sejmu, a sastavila ga je radikalna katolička organizacija Ordo Iuris (Kocemba, 2023: 7). Ta organizacija svoj ogranak ima i u Hrvatskoj, čak je i povezana s dva medija koja ćemo analizirati, no za slučaj Poljske važno je istaknuti njihov nacrt jer je predlagao zabranu pobačaja i kažnjavanje žena koje pobace. Drugim riječima, njime se kriminalizirao pobačaj. Njegovo prihvaćanje izazvalo je takozvane „crne prosvjede“ koji su se održali u 147 poljskih gradova. Naposljetku je odbijen s 352 glasa, uključujući i ruke iz tada vladajuće konzervativne stranke „Pravo i pravda“ (Kocemba 2023: 8).

Međutim, do mini pobjede na Ustavnom sudu pro-life organizacije i Ordo Iuris dolaze 2020. godine. Tada je poljski Ustavni sud - nakon što je 2019. dio zastupnika pokrenuo postupak, a Ordo Iuris kasnije poslao pismo svojeg amicus curiae (prijatelj suda), kojeg je podržala i hrvatska Zaklada Vigilare, a koje je utjecalo na presudu pa je sud odlučio ograničiti pobačaj (Kocemba, 2023: 10). Odlučili su ga dozvoliti samo u dva slučaja: : kad je ugrožen život majke i ako je trudnoća posljedica silovanja. No, ni takva presuda Ordo Iurisu nije dovoljna jer se organizacija i dalje nastavlja zalagati za potpunu zabranu pobačaja (Kocemba, 2023: 12).

8. Medijski slučajevi u analizi

Istraživanje će obuhvatiti analizu tri medija kako bi se dobio uvid u pojavnost političkih poruka u medijima koji sebe nazivaju katoličkim. Pritom, analizira se mediji koji je u vlasništvu i izdaje ga Crkva, kao i dva medija katoličkog nadahnuća. Crkveni mediji je Glas Koncila, a mediji katoličkog nadahnuća su Vigilare.info i portal Muževni budite. Naposljetku će se ti mediji usporediti.

8.1. Glas Koncila

Glas Koncila prva je hrvatska katolička tiskovina, koja izlazi do danas. Krenuo je izlaziti 4. listopada 1962. godine odlukom zagrebačkog nadbiskupa Franje Šepera kako bi izvješćivao o događajima s Drugog vatikanskog koncila (Glas Koncila, 2024). Glas Koncila je trenutno tjednik, koji ima i nekoliko različitih priloga, poput ranije spomenuto Malog Koncila za djecu ili mjesečnik Magazin Prilika koji u svojim izdanjima obrađuje različite teme. Glas Koncila, odnosno Nadbiskupski duhovni stol je i nakladnik knjiga koje su uglavnom vjerske tematike.

Osim tiskovina, Glas Koncila ima i svoj portal na kojem ažurno objavljuju nove tekstove, a glavni urednik medija je Branimir Stanić, koji je ujedno prvi laik na toj poziciji (Katolička tiskovna agencija, 2022.). Središta Glasa Koncila je u Zagrebu, no ima i dopisništva u Splitu, Rijeci, Đakovu, Zadru, Varaždinu i Šibeniku. Na službenim stranicama navodi se kako Glas Koncila izvješćuje o događajima u Crkvi hrvatskog jezika i općoj Crkvi te s vjerskog stajališta promatra ostala zbivanja u društvu, a promiče humanu i kršćansku solidarnost (Glas Koncila, 2024).

8.2. Vigilare. Info

Vigilare. Info prvi je od dva portala katoličkog nadahnuća koje će se biti predmetom analize u ovome radu. Kako se sami nazivaju, oni su „politički nekorektan“ portal kojem su glavni smjerovi djelovanja: ljudska prava i kultura života, brak i obitelj, vrednote, slobode te ekonomija (Vigilare.info, 2024). Glavni mu je urednik Ivan Mihanović, a na portalu se navodi i da imaju i pet inozemnih dopisništva u osnivanju. Što je najvažnije za samo djelovanje portala – nakladnik mu je nekoliko puta ovdje spomenuta Zaklada Vigilare, čiji je predsjednik John Vice Batarelo (Vigilare.info, 2024). Sam Vigilare izuzetno je blizak poljskoj Asocijaciji za kršćansku kulturu Piotr Skarga, nastale pak kao podružnica brazilske organizacije „Tradicija, obitelj, vlasništvo“ (TFP). Ne samo da je Vigilare blizak Asocijaciji Piotr Skarga, nego je i hrvatski ogranak te organizacije koja mu je suosnivač (Novosti, 2018) (Desperak 2022: 23). Piotr Skarga je, pak, povezan s Ordo Iurisom, aktivnim po pitanju pro-life aktivizma u Poljskoj. Hrvatska središnjica Ordo Iurisa registrirana je i na istoj adresi na kojoj se nalazi i Zaklada Vigilare (Jutarnji list, 2022). Što se Asocijacije Piotr Skarga tiče, ona je osnovala i vlastitu zakladu koja je financirala različite radikalne katoličke pokrete diljem svijeta. Istraživački novinari neprofitnog medija Vsquare pratili

su trag novca te zaklade i ustanovili kako je s ukupno 10 milijuna eura od 2009. do 2019. financirale radikalne katoličke grupacije, među kojima je i Vigilare (Vsquare, 2020).

8.3. Muževni budite

Portal Muževni budite nastao je 2019. godine, a posebno je u središte šire javnosti došao nakon što su se na gradskim trgovima počeli pojavljivati molitelji krunice. Naime, te molitve organizira bratstvo „Vitezovi Bezgrešnog Srca Marijina“ čiji je voditelj Krunoslav Puškar, koji je ujedno i glavni urednik portala Muževni budite. Stoga ne čudi što je cilj portala reafirmirati „narušen tradicionalni i jedini ispravni koncept muževnosti“ (Muževni budite, 2024). Nastoje to učiniti kroz nekoliko rubrika – od rubrika vjere, ljubavi i poštovanja pa do sekcije poduzetništvo i liderstvo. Pritom kao središnju rubriku ističu Muževnost i očinstvo (Muževni budite, 2024).

Iako Muževni budite nije registrirana na istoj adresi povezana je sa pravnom organizacijom Ordo Iuris. Naime, jedan od urednika portala Muževni budite je Filip Đekić, inače član Ordo Iurisa koji je stavove te organizacije promovirao i na javnoj televiziji (Indeks, 2020). Dakle, dva portala katoličkog nadahnuća, koja će se u radu usporediti s katoličkim portalom Glasom Koncilom, karakteriziraju sličnosti u stavovima, idejama, akcijama, kao i povezanost između osoba koje u njima djeluju.

9. Metoda istraživanja

9.1. Uzorak

Tri navedena portala – Glas koncila, Muževni budite i Vigilare.info – izabrani su kao slučajevi za analizu jer se radi o portalima koje možemo podijeliti na katoličke i one katoličkog nadahnuća, pa ih je stoga moguće i usporediti prema toj podjeli. Istraživanjem su analizirani članci objavljeni od 1. siječnja 2022. pa sve do zadnjeg dana 2023. Istraživanje je obuhvatilo portale, a ne tisak, jer od svih nabrojanih jedini koji ima svoju tiskanu verziju je Glas Koncila, dok se preostala dva medija imaju samo online izdanja. Istovremeno, u odabiru portala ne smijemo zaboraviti ni društveni kontekst koji je bio aktualan u tadašnjem vremenskom okviru, ali su se svojevrsne njegove karakteristike, poput molitva javnih krunica muškaraca na središnjim trgovima nekoliko hrvatskih gradova, zadržale i danas.

Za odgovor na istraživačka pitanja izabrani su članci koji su odgovarali jednoj od pet sljedećih tema: pandemiji koronavirusa, abortusu, moliteljima na trgu, rodnoj ideologiji i politici.

Svih pet tema dijele društva čija je posebno i najaktivnije borilište posljednjih godina postao internet. Tijekom pandemije koronavirusa društvene mreže postale su zamka *fake newsa* u koji su ljudi, nepovjerljivi prema institucijama i frustrirani stanjem svijeta, lako povjerovali. Društvo se u javnom prostoru dijelilo, u najširem smislu, na zagovornike mjera i protivnike mjera. Podjeli na dva pola u javnom diskursu odgovara i tema abortusa. Po pitanju pobačaja najčešće su dvije grupacije – „za život“ i „za izbor“.

Sljedeća tema, molitelji na trgu, odabrani su i zbog povezanosti portala, odnosno inicijative Muževni budite sa samim pokretom, ali i zbog određenih ideja koje ti skupovi promiču. Analiziranjem izvještavanja o toj vrsti javne molitve, u jednu ruku i takvog javnog aktivizma, može se uvidjeti kako se prema tim skupovima odnose katolički mediji u punom smislu te riječi s jedne strane i mediji katoličkog nadahnuća s druge.

Tekstovi koji su se analizirani na temu rodne ideologije, fraze koja je posljednjih godina postala neizostavni dio političkog djelovanja desnice, dok lijevi politički spektar nijeće uopće postojanje rodne ideologije, podrazumijevali su sve što se tiče života LGBTIQ + zajednice, bilo da se radi o homoseksualnim brakovima, posvajanju djece istospolnih parova, transrodnosti, pitanju roda i spola ili promicanju, prema stajalištu proučavanih medija, rodne ideologije u svakodnevnom životu.

Tema politike obrađivala je članke koji se dotiču hrvatskih političara i aktualnih političkih zbivanja. Samim time u uzorak nisu ulazili tekstovi koji su se bavili vanjskom politikom ili komentarima vanjskopolitičkih zbivanja od strane hrvatski političkih aktera.

Važno je napomenuti kako u analizirani uzorak nisu ulazili ni tekstovi u kojima se pojedinačna tema spominje sporadično. Zbog manjka informacija i teza u takvim člancima, oni ne omogućavaju odgovore na istraživačka pitanja.

Ukupno je naposljetku analizirano 110 članaka – 18 s portala Muževni budite, 65 s Vigilare.info i 27 objavljenih u Glasu Koncila. Razlika između Vigilare.info i Glasa Koncila toliko je velika zbog same učestalosti objava članaka na tu temu, ali i sadržaja koji se na portalima predominantno objavljuje. Na Glasu Koncila uglavnom se bave vjerskim temama i pričama iz katoličke zajednice

diljem Hrvatske, dok Vigilare.info, iako sadrži rubrike koje su posvećene jedino vjeri, uglavnom objavljuje sadržaj koji se ne tiče religije. Istovremeno, Muževni budite nije portal koji je toliko ažuran pa je stoga i broj objava na njemu manji, no zbog aktivnosti portala poput organiziranja javnih molitva, smatram da ga je nužno uvrstiti u ovo istraživanje.

9.2. Metoda analize

Tekstovi su analizirani metodom kritičke analize diskurs. Pristup je to analizi diskursa u kojoj analitičari polaze od toga da je jezik, osim što je sredstvo za izražavanje, i sredstvo za stvaranje društvene nejednakosti (Vuković, 2014: 97). Vuković (2014) obrazlaže kako se u komunikaciji često događa da sudionici nisu jednaki, stoga jedna osoba nerijetko ima moć nad drugom. Ta moć je direktna ili indirektna. Direktnom se komunikacijom izravno utječe na ponašanje drugog, dok se indirektnom utječe na razmišljanje drugog, bilo manipulacijom ili uvjeravanjem (Vuković, 2014: 97). Nadalje, kritička analiza diskursa ima nekoliko karakteristika – nastoji razotkriti manipulaciju moćnih grupa putem javnog diskursa, pažnju poklanja ideologiju, moći i pristupu, povezuje tekst, društvene prakse i socijalni kontekst, koristi retoričku teoriju i sociologiju, uključuje intertekstualna, interdiskurzivna i druga poststrukturalistička shvaćanja diskursa, analizira ono što nije eksplicitno spomenuto u tekstu, ohrabruje društvenu angažiranost (Huckin, 2002: 156 cit prema: Vuković, 2014: 98). Upravo zato što kritička analiza diskursa u obzir uzima društveni kontekst, prakse i ideologiju, smatram je adekvatnom za provođenje istraživanja. Jer, kao što svaki medijski tekst ima namjeru čitateljima prenijeti određenu poruku ili informaciju koja se događa u određenom društvenom kontekstu i vremenu, isto vrijedi i za katoličke medije i medije katoličkog nadahnuća. Analizirajući njih ne možemo zanemariti niti ideologiju iz čijeg rakursa plasiraju određene informacije.

Istraživanje želi pokazati služe li se katolički mediji vjerskim porukama kako bi opravdali i propagirali političke ciljeve. Iz ovog cilja proizlaze i sljedeća istraživačka pitanja:

1. Koriste li se religijski mediji vjerskim porukama u svrhu promoviranja svojih političkih ciljeva?
2. Promoviraju li političke ciljeve pomoću vjerskih poruka jednako katoličku medij poput Glasa Koncila i mediji katoličkog nadahnuća?
3. Koje političke poruke komuniciraju?
4. Kako opisuju neistomišljenike?

5. Donose li oko problema moralne presude?

9.3. Kodna matrica

Istraživanje je izvršeno uz pomoć matrice koja se sastoji od četiri dijela. Prvi su opće informacije – portal na kojem je tekst objavljen autor teksta, rubrika, datum. Drugi se dio tiče političke komunikacije – s kojim je ciljem tekst objavljen, ciljana publika, pristranost. Pitanja u trećem dijelu proizašla su iz teorije uokvirivanja pa ispituju i služi li se u tekstu nekom od Entmanovih tehnika uokvirivanja. Posljednji set pitanja vezan je uz samu religiju, pojavnost religijskih elemenata u svrhu argumentacije, praćenju papinskih smjernica u izvještavanju, dualizam, odnosom prema sekularizmu.

Ograničenje istraživanja je vremenski okvir, pogotovo vezano uz tekstove na temu koronavirusa jer je bolest u Hrvatsku stigla početkom 2020. godine, dok je 2021. počelo cijepljenje. Stoga bi bilo i zanimljivo usporediti kako su vjerski mediji o toj temi izvještavali u prvim mjesecima pojave bolesti i kasnije. Kako je istraživanje provedeno kvalitativnom analizom, ona je podložna i subjektivnoj interpretaciji čemu bi se moglo doskočiti kad bi istraživača bilo više. Ograničenje istraživanja je i što su analizirani portali tri katolička medija ili medija katoličkog nadahnuća, a katoličkih medija ima više. Zato bi bilo zanimljivo vidjeti i kako se o analiziranim temama izvještava na ostalim vjerskim medijima kako bi se dobila kompletna slika.

10. Rezultati istraživanja

U narednom poglavlju predstavljeni su rezultati istraživanja. Zbog preglednosti prikazani su za svaki portal zasebno, nakon čega će ih se u raspravi i analizirati.

10.1. Rezultati Glas Koncila

Analizirano je ukupno 27 tekstova na portalu Glas Koncila, od čega ih je najviše, po osam, odgovaralo temama abortusa i koronavirusa. Od cijelog uzorka, samo je jedan objavljeni tekst nepotpisan, a više je autora. Jedino na temu COVID-19, sedam od osam tekstova potpisuje isti autor - Valerije Vrček. On u svojim člancima propituje učinak cjepiva, komentira aktualnosti oko pandemije, no i kritizira dodjeljivanje Nagrade grada Zagreba znanstveniku Saši Ceciju. Tekst, pak, kojem nije autor, bavi se nošenjem s pandemijom koronavirusa medicinskih radnika.

Nadalje, u tekstovima o koronavirusu se definiraju problemi nošenja s pandemijom, nužnost cijepljenja, kao i spomenuta dodjela nagrade. Uzročnici su im cjepivo, mediji, matični medicinski

krugovi, Svjetska zdravstvena organizacija i zapadno društvo. U prenošenju teza koriste se i pojedine ključne riječi: ritualna viktimizacija, zdravlje kao izgovor za nametanje mjera, promašene javnozdravstvene politike, Švedska pozitivan primjer, ljudi u maskama.

Članak „Diskriminacija necijepljenih: Važno je izbjeći pandemijski scenarij podjele društva“, govori i o odnosu cijepljenih i necijepljenih: „U najnovijoj studiji izmjeren je stupanj animoziteta prema necijepljenima, prijezira koji intenzitetom nadilazi onaj izražen prema imigrantima, ovisnicima o opojnim drogama ili kriminalcima.“ Autor nastavlja kako je ista studija ustanovila i da obrnuto, necijepljeni prema cijepljenima, nisu neprijateljski nadraženi.

U tekstu o nošenju s pandemijom medicinskih radnika istaknuta je uloga Boga: „Vidjela samo nedavno ljude koji su se poslije susreta sa svećenikom, ispovijedi i razgovora oslobodili nemira. Na ljudski način im prilazimo, razgovaramo s njima, a onda se dogodi obrat, jednostavno kao da dožive neki ‘klik s Bogom’. Zatraže svećenika, a to im omogućimo. Zapravo, Bog posloži ljude, a na nama je da im pomognemo da pronađu Isusa u ovim teškim vremenima.“ I to je jedini slučaj u kojem se na tu temu koriste religijski elementi.

Među uzorkom, nalazimo i kritiku odluke o uvođenju COVID potvrda na fakultete. Uspoređuje se taj čin s pretresima policije za vrijeme Hrvatskog proljeća i navodi kako je njihova autonomija, zbog nametanja mjera, postala još jedna kolateralna žrtva pandemije.

Uz objave o koronavirusu, kao što smo spomenuli, najbrojnije su one o abortusu. Izvještava se o različitim temama povezanim s abortusom. U dva teksta se pojavljuju vijesti o početku akcije „40 dana za život“ koja organizira molitve i bdijenja pred ustanovama u kojima se pobačaj provodi. Komentiraju se i situacije povezane s odnosom prema ginekolozima s prizivom savjesti, obrazlažu autori i kako je fetus živo biće te kakav bi učinak odluka Vrhovnog američkog suda mogla imati na hrvatsko zakonodavstvo u svezi s pobačajem. U jednom od članaka, iznosi se i tvrdnja kako je pobačaj prije svega ekonomsko pitanje.

U tekstovima se problematiziraju tri teme – sam pobačaj, zakonska regulativa i priziv savjesti. Autori u polovici tekstova ne navode izvore problema, dok u drugoj polovici pronalazimo da su to zagovornici pobačaja, ekonomija, komunistička vlast koja ga je legalizirala u Hrvatskoj i ministarstvo koje popisuje ginekologe s prizivom savjesti. U članku koji obrađuje ekonomska pitanja pobačaja, objavljenom 20. veljače 2023., ističe se kako je pobačaj moralno, a ne vjersko

pitanje, dok se u članku objavljenog prvog dana svibnja iste godine abortus navodi kao najveći uzrok smrti na svijetu.

U jednom od tekstova o inicijativi „40 dana za život“ upozorava se kako se aktivisti zalažu za one koji se sami ne mogu braniti u majčinoj utrobi. Uz to se spominje kako su na pravoj strani: „Krist je već pobijedio; došli smo ne samo boriti se, nego i pobijediti jer smo na pravoj strani.”

Podsjeća se i na povijest dok se analizira utjecaj presude Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država oko pobačaja: „Sada se otvara pitanje kako će se taj izazov manifestirati u Hrvatskoj i njezinu zakonodavstvu kojim je pobačaj, zahvaljujući komunističkomu zakonu iz 1978. od kojega se ne odustaje ni danas, dopušten do kraja prvoga tromjesečja trudnoće." O povijesti se govori i na temu popisivanja ginekologa s prizivom savjesti, gdje se kritizira i stav određenih političara s lijevog spektra koji žele u Ustav uvrstiti pravo na slobodno odlučivanje žene o pobačaju, odnosno stavku koja je postojala u Ustavu bivše „totalitarne države“.

Slijedi rezultati na temu tekstova o politici. Objavljeno ih je šest, a čak ih se pet bavi odlukama gradske vlasti u Zagrebu, dok posljednji piše o posljedicama hrvatskog ulaska u Schengen i eurozonu. Na temu zagrebačke vlasti piše se o ukidanju mjere roditelj odgojitelj, imenovanju ulice po Milki Planinc, ponovno dodjeli Nagrade grada Zagreba, ali ovaj put Mireli Čavajdi, majci koja je pobacila dijete s malignim tumorom u visokom stadiju trudnoće, kao i odronu na Odlagalištu otpada Prudinec - Jakuševac.

Autor dodjelu nagrade Čavajdi interpretira kao pokazatelj da se gradska vlast zalaže za kulturu smrti. Pritom i opisuje stav izaslanika Zagrebačke nadbiskupije na ceremoniju nagrade čiji su dlanovi na govor laureatkinje „ostali hladni“. Tekst se čak povezuje i s ometanjem misnog slavlja kraj Kamenitih vrata te se aludira da je u to umiješana gradska vlast. Takvo ometanje euharistije, vjeruje autor, posljednji je put u Hrvatskoj zabilježeno u prvim godinama nakon Drugog svjetskog rata.

Što se tekstova o ukidanju mjere roditelj odgojitelj tiče, objavljena su dva na tu temu. U prvom se teza o neopravdanosti odluke podupire riječima: nedostatak evaluacije mjere, nedostatak mjesta u vrtićima, povećan broj trećeg i svakog daljnjeg djeteta, negativne posljedice za djecu. Međutim, u drugom tekstu, nakon odluke Upravnog suda da je mjera u skladu sa zakonom, diskurs se zaoštrava pa se koriste izrazi poput ugrožavanja egzistencije djece i govori se o lažima puštenima u javnost.

Povratak u povijest vidimo u članku objavljenom o imenovanju ulice po Milki Planinc: „Možda svoj parkić dobije i Blagoje Adžić, Šljivančanin šetnicu, Ratko Mladić simbolično most, a po Arkanu bi mogli nazvati državni stadion." Dakle, oni prema kojima će se imenovati ulice, blisku su komunističkom režimu, uzročno i agresorima na Hrvatsku.

Na temu rodne ideologije, Glas Koncila objavljuje članak o problematici održavanja queer festivala u Kinu Kinoteka, prostoru u vlasništvu Kaptola. To održavanje opisuju kao podmuklo, suprotno ugovoru o najmu, ali i suprotno učenjima Crkve: „Centar za kulturu i film Augusta Cesarca se nadalje obavezuje da dvoranu ne će koristiti za aktivnosti i sadržaje koji su protivni učiteljstvu Katoličke Crkve i kršćanskomu moralu." Pišu i kako će se na festivalu prikazivati sablažnjivi filmovi protivni crkvenom moralu.

U jednom od tekstova na portalu se predstavljaju rezultati istraživanja u kojima se tvrdi da ispuštanje kemikalija u okolišu utječe na zbrku hormona i pojavu sve više LGBTIQ+ osoba. Njihovu seksualnost se pritom opisuje kao dekadenciju i spolni poremećaj, a rezultate istraživanja se argumentira i povećanjem homoseksualnih životinja.

Posljednja tema u Glasu Koncila su molitelji na javnim trgovima. Objavljena su dva teksta, pri čemu je jedan kolumna o opravdanosti molitve, a drugi intervju s voditeljem inicijative „Vitezovi bezgrešnog srca Marijinog“ Krunoslavom Puškarom koji progovara o koristima javne molitve. Molitelje se opisuje kao odvažne muškarce koji se „inate onima koji misle da su glavni trгови samo za lijeve udruge, prajdove i kojekakve manjinske evente". Naglašava se i kako predvode molitvu, potiču na ispovijed i svoju obitelj vode k Isusu. Nailazimo i na povezivanje molitve s domoljubljem: „Sviđa mi se kako sniženi klečanjem dižu tlak svima koji se boje tamjana; koji škrguću čak i kad Vatreni napune Jelačić plac; onima koji osjetljivo zadrhte i procvile kad začuju “Bojnu Čavoglave”, pjesmu kojom su nam s ove iste – zar je doista bila ista?" U intervjuu Krunoslav Puškar spominje kako su trgov prošle brojne ideologije, zbog čega su znali da ga treba posvetiti.

U tekstovima na Glasu Koncila se ne pojavljuju dezinformacije, prisutna je u većini njih pristranost, no ona je razumljiva s obzirom na sam njihov žanr – radi se uglavnom o kolumnama ili komentarima. Slijede se uglavnom i papinske upute o izvještavanju katoličkih medija, osim u tri slučaja, sva na temi koronavirusa.

10.2. Rezultati Vigilare.info

Na portalu Vigilare.info je najviše tekstova objavljeno na temu politike, njih 22, dok ih se 20 bavi rodnom ideologijom. Unatoč tome što je od svih analiziranih portala najveći uzorak bio s Vigilarea, na toj su stranici objavljivala samo dva autora, a većina tekstova je ostala nepotpisana. Članci koji se objavljuju na portalu, ako bi ih određivali novinarskim žanrom, uglavnom bi spadali pod neku, ne posve novinarsku, vrstu kolumne ili komentara.

Među člancima koji se bave politikom, baš kao i kod Glasa Koncila, prevladavaju oni o zagrebačkoj vlasti, ima ih čak 13, dok je 14. povezan s platformom Možemo posvećen Sandri Benčić. Pojavljuju se i dva teksta o HDZ-u, jedan o predsjedniku Zoranu Milanoviću, jedan o financiranju Novosti, jedan o Miloradu Pupovcu, jedan o Katarini Peović, jedan o ljevici općenito. Ciljana publika mahom su desno orijentirani glasači.

U tekstovima o Možemo, odnosno vlasti u Zagrebu, se pojavljuju slične teze – bave se ideološkima, a ne komunalnim temama, jedno novo dijete za njih je samo tona ugljičnog dioksida, imenovanjem ulice prema Milki Planinc zagovaraju komunizam, zelenu boju izjednačavaju s crvenom, a spominju i kako platformi Možemo smeta Hrvatska. Komunizam se pojavljuje i o tekstu o mogućem povratku Trga maršala Tita, objavljenom 20. svibnja 2020., što bi za autora bilo odavanje počasti masovnom ubojici, čime se i rehabilitiraju vrijednosti Jugoslavije. Dotiču se i ukidanja mjere roditelj odgojitelj koje povezuju s patološkom mržnjom prema novim životima i prikazuju je kao „uzimanje djece iz ruku roditelja“.

Bave se i modelom gospodarenja otpadom. Štoviše, čak ga i navode kao način kojim se pokušava kontrolirati stanovništvo i navesti pojedince da se okrenu jedan protiv drugoga: „Ponašajte se odgovorno kao odrasli ljudi s dostojanstvom, a ne kao balava djeca koja čekaju i raspravljaju što će jedna nesposobna gradska ekipa reći ili još gore, koga će moći cinkariti.“ Savjetuju i borbu protiv modela gospodarenja otpadom i to kombinirajući povijest i religiju: „S druge strane, hvala Bogu, Hrvati su borbeni i znaju svoje braniti te izbjegavati nepravedne zakone, naredbe i nasilje. To nam povijest jasno pokazuje, naročito nakon početka turskih osvajanja. Mi jesmo *Antemurale Christianitatis*, postavljeni od Boga na granici. Ponosni braniči obitelji, Crkve i domovine.“

Međutim nije, kao što je navedeno, jedina tema političkih članaka platforma Možemo!. Što se HDZ-a tiče, upozoravaju kako se odmiče od demokršćanskih vrijednosti i žele ubiti referendumsku demokraciju. Milanovića, pak, spominju u kontekstu priče o pritisku njegove supruge na

profesoricu njegova sina i prilikom kritike na njegov komentar o umjetnoj oplodnji. Miloradu Pupovcu pripisuju „kult ugroženog Srbina“, a zahtijevaju i ukidanje lista Srpskog narodnog vijeća „Novosti“. Tu tiskovinu izjednačavaju s listom Srbobran u kojem je, ističu, još 1902. najavljeno istrebljenje Hrvata.

Vični su u Vigilareu i davanja nadimaka osobama ili strankama o kojima pišu. Tako se pojavljuju: vođica za Sandru Benčić, titoisti za Tomislava Tomaševića i bivšeg predsjednika SDP-a Zagreb Viktora Gotovca, zeleni komunisti za Možemo!, agent Beograda za Milorada Pupovca, leftardi i, primjerice, polupismena Kate Šmajser za Katarinu Peović.

U dva navrata se u tekstovima predbacuje mišljenje drugim katolicima – Zoranu Milanoviću kojeg sami nazvali katolikom u tekstu o umjetnoj oplodnji, a u drugome glasačima Možemo jer su učinili grijeh i stricu zagrebačkog gradonačelnika, inače članu klera.

Nakon tekstova o politici, drugi najzastupljeniji na Vigilareu su oni o rodnoj ideologiji. Pišu o različitim temama: uspoređuju sreću homoseksualaca i heteroseksualaca, o učeniku koji je uhićen u inozemstvu jer nije htio da transrodne osobe koriste ženski toalet, hvale strane zakone koji kriminalno gone homoseksualce, pišu o otvorenju LGBT vrtića, a komentiraju i svećenike koji ne osuđuju homoseksualnost, kao i porast osoba koje u Hrvatskoj mijenjaju spol. U tekstu „EU agresivno uvodi LGBT ideologiju u Hrvatsko društvo“ komentiraju kako je homoseksualnost grijeh, dok u tekstovima „Vukušić: Sljedbenici rodne ideologije o njoj ne žele javno diskutirati“ i „Transrodna ideologija kuca na Hrvatska vrata“ rodnu ideologiju karakteriziraju štetnom za društvo. Također, u prvo spomenutom tekstu ističu kako zagovornici rodne ideologije izbjegavaju debate jer im nedostaje znanstvenih argumenata, dok u drugom navedenom rodnu ideologiju uspoređuju s komunizmom, koriste izraz rodno ludilo i uništenje obitelji. Svoje stajalište potom dodatno argumentiraju: "Biblija nam vrlo jasno govori o tome da je čovjek stvoren na sliku Božju i da je stvoreno muško i žensko. To je jedna od temeljnih biblijskih istina iz koje proizlazi čovjekovo dostojanstvo. Negirati takvu sliku čovjeka znači i gaziti ljudsko dostojanstvo." Da je homoseksualnost zapravo kazneni djelo, promiču objavom o uvođenju zakona u Ugandi, a još jednim inozemnim slučajem, legalizacijom homoseksualnih brakova na Kubi, ponovno homoseksualnost stavljaju u kontekst komunizma. U članku „Rodna ideologija provodi se pod krinkom humanih i opravdanih ciljeva“ komentiraju navodnu pojavu rodne ideologije u vrtićima: „Kao i sve druge protuživotne politike, tako se i rodna ideologija provodi pod krinkom humanih i

opravdanih ciljeva kao što je, primjerice, borba protiv nasilja u obitelji.“ U citati se aludira i na Istanbulsku konvenciju.

U četvrtinu tekstova, odnosno pet, nalazimo argumentiranje stavova religijskim elementima. Tekst „Obraćeni homoseksualac: Riječi nekih biskupa o spolnosti velika su tama u Crkvi“ piše kako težina identiteta homoseksualaca sprječava osobe da rastu i napreduju u odnosu s Kristom i Crkvom. Komentira se i papa Franjo: „A sada to čujem od pape Franje: „Biti homoseksualac nije zločin... Bog nas voli takve kakvi jesmo“. Ove su riječi velika tama za svjetlo koje mi je dano u Crkvi – koja me sada, u svojoj lažnoj suosjećajnosti, nastoji vratiti u isti zatvor iz kojeg me je prije pomogla osloboditi.“ Kritiziraju i brazilskog nadbiskupa, u članku iz rujna 2022., jer je tvrdio kako homoseksualni odnosi nisu grijeh za nekršćane. Da je u krivu, potkrjepljuju citatom iz Katekizma Katoličke Crkve u kojem stoji da su sami po sebi homoseksualni odnosi neuredni, suprotni naravnom zakonu i da se ni pod kojim okolnostima ne mogu odobriti.

Dakle, na politiku i rodnu ideologiju otpada ukupno 44 od 65 tekstova objavljenih na portalu Vigilare.info. Abortusom se bavi njih deset. U tekstovima o abortusu spominju i odnose lijevih političara prema njemu. Dijele vijest kako je njime u Argentini ubijen grad veličine Rijeke, pozivaju na Hod za život, izvještavaju o nagradi Mireli Čavajdi, kritiziraju Cosmopolitan i rasvjetljavaju kako protivnici abortusa žele ubijati tek rođenu djecu. Kao izvor problema prepoznaju zagovornike pobačaja, abortus opisuju amoralnim, ubojstvom ili, u „Grbin i leftardi pozivaju na pobačaj“, genocidom. Dojam genocida u istom tekstu pojačavaju riječima: proširenje polja smrti, krv ostataka beba. Njegove razmjere uspoređuju s ubojstvima Josipa Broza Tita i vođe Crvenih Kmera Pol Pota. U tekstu u kojem pozivaju na Hod za život pišu kako je uklanjanje fetusa ubojstvo, odnosno da je “Riječ je o zločinu koji vapi u nebo za osvetom.” Dok u tekstu o Cosmpolitanu, kroz sotonističku ustanovu koja izvršava pobačaje, taj zahvat za njih postaje sotonistički obred: „Običaj prinošenja krvi dojenčadi, bilo na Baalov, Molohov ili drugi žrtvenik, koji je bio uobičajen u poganskom svijetu prije pojave kršćanstva, sotonisti žele ponovno učiniti normalnim.“ Izdvojimo i kako protivnici pobačaja, konkretno ljevica, vodi bitku protiv Boga pa im je poraz zajamčen. Člankom „Što je hrabro u ubijanju nerođene djece“, pozivaju se na božju zapovijed: „Prva zapovijed u Bibliji je ta da se ljudi trebaju ploditi i množiti i zemlju napuniti. Zagovornici kontrole broja stanovništva umislili su da su malo „bogovi“ koji će određivati tko ima pravo na život, a tko ne.“

Pozivaju se i na povijest. Izuzev navedenog povezivanja s komunističkim režimima, abortus u slučaju Mirele Čavajde povezuju s nacistima, odnosno njezin čin uspoređuju s eugenikom. Argumente traže i u antičkom Rimu u kojem se, tvrde, nerođeno dijete smatralo živim.

Tekstova o koronavirusu je manje nego o pobačaju. U njima se na Vigilareu promiču teze kako se za vrijeme pandemije manipuliralo brojem umrlih, spominjanjem majmunskih boginja upozoravaju da postoji opasnost od pandemije straha sličnoj onoj za vrijeme COVID-a. Iznose i informacije kako je Pfizer priznao da nije testirao cjepivo i kako mRNA cjepivo mijenja ljudski genom. Navodi se i kako su mjere amoralne i da su imale cilj dehumanizirati ljude. Kao uzeočnike problema na temu koronavirusa prepoznaju matične medije, globaliste i Svjetsku zdravstvenu organizaciju. Ističu pritom riječi: manipuliranje, simbol totalitarizma, pandemijski marketing, korona agenda, korona ludilo. U tekstovima o koronavirusu se ni u kojem obliku ne pojavljuju religijski elementi niti se u opravdavanju tvrdnji pozivaju na povijest.

Moliteljima, pak, na glavnim trgovima se bave u četiri teksta, od kojih je jedan objavljen i na portalu Muževni budite, stoga je on analiziran u poglavlju o rezultatima s te stranice. Tekstovi imaju različite poruke, u prvom se šalje kako je krunica duhovno oružje, u drugom se molitva legitimira kroz izjavu biskupa, dok se u trećem upozorava da je opiranje krunici samo jedan od znakova progona katoličanstva na zapadu. Stoga, jasno je kako njima nastoje ciljaju na vjernike. Pompu koja se oko molitva digla svaljuju na neistomišljenike, prosvjednike nazivaju i slugama đavla, etiketiraju ih kao katolikofobe. Molitvi daju i domoljubni predznak evocirajući devedesete godine prošlog stoljeća i Domovinski rat. Razlog za samo moljenje krunice pronalaze i u molbi Blažene Marije, a prema riječima pape Hadrijana VI. svoje djelovanje nazivaju bičevanjem đavla. Iz toga proizlazi da krunica smeta zlu, što eksplicitno i navode u tekstu „Bizarni i radikalni katolici na Trgu“. To se zlo širi, navode zatim u „Mrzitelji: Krunica na udaru katolikofobne bulumente“ putem medija. Nadalje, socijalne promjene se jedino spominju od svih članaka na Vigilare.info u navedenom o bizarnim i radikalnim katolicima: „Sada je došlo vrijeme katolika da prvo duhovno pa onda i materijalno preuzmu vodstvo svoje domovine Hrvatske koja je dar od Boga, izborna krvlju i žrtvom.“

Tekstovi na portalu Vigilare.info nikako ne slijede crkvene smjernice. Oni sebe opisuju kao politički nekorektan portal, no njihovo izvještavanje nema pretjerane veze s ikakvom vrstom korektnosti i služi uglavnom za blaćenje njihovih neistomišljenika u svim područjima. Pritom ne

prežu od pogrđnih nadimaka, ni od dezinformacija. Pronalazimo ih sedam: (1) navodno priznanje glasnogovornice Pfizera da cjepivo nije testirano na prenošenje bolesti (RMIT University, 2024), (2) mRNK-a cjepivo utječe na ljudski genom (Slobodna Dalmacija, 2023), (3) maligni tumor koji je imalo nerođeno dijete Mirele Čavajde se izjednačava s malformacijom (Večernji list, 2022.), (4) zakonom u Kaliforniji se želi legalizirati ubijanje beba (Faktograf, 2022), (5) u uvodu prenesenog teksta „Obraćeni homoseksualac: Riječi nekih biskupa velika su tama Crkve“, navodi se kako je autor bio prisiljen biti homoseksualac, dok u samom tekstu autor tvrdi da je to bio dobrovoljno. (6) Račanova vlada zadužila hrvatsku za 40 milijardi dolara, radi se u stvarnosti o kunama što je šest puta manja cifra, (7) dvjesto pedeset metara biciklističke staze u Vlačkoj ulici, u Vlačkoj nije napravljena biciklistička staza. Dakako, u tekstovima ima tumačenja poput toga da je homoseksualizam spolni poremećaj ili nekih povijesnih nepravilnosti, poput tvrdnje da su Hrvati 500 godina ratovali protiv protestanata i marksista što se isto tako može navesti pod dezinformacije.

10.3. Muževni budite

Muževni budite od svih analiziranih, portal je s najmanje objavljenih tekstova, a na dvije teme nisu objavili ni jedan: politika i koronavirus. Unatoč tome što je na portalu analizirano 18 tekstova, sa šest tekstova o moliteljima, najviše su od svih pisali na tu temu. To ne iznenađuje budući da se radi o mediju koji je usko povezan s „Vitezovima bezgrešnog srca Marijina“, koji ujedno i organiziraju javne molitve. U tim člancima nastoje opravdati važnost i ciljeve javne molitve, često istovremeno kritizirajući medije koji ne pišu blagonaklono o njihovoj akciji. Iako niti jedan tekst na portalu nije potpisan s imenom autora, prenose se statusi objavljeni na Facebooku, iz čega zaključujemo kako se njihov autor obraća svojim prijateljima na društvenoj mreži. Ciljana publika objavom na portalu postaju vjernici koji se na molitve nisu odazvali, kao i oni koji su u njima redovni. Suprotna stajališta u tekstovima se uglavnom ne pojavljuju, a kada ih ima, tada im je cilj pobiti suprotne teze. Sama pristranost je otvorena. Osim o medijima o kojima pišu, tekstovi se na portalu Muževni budite nerijetko obrecnu i na kontraprosvjednike koji ih „sotonistički vrijeđaju“. Medijsko izvještavanje opisuje ponavljanjem tvrdnje da oni izvlače stvari iz konteksta. Tumače i da, kako je vidljivo u tekstu „„Što javna molitva krunice jest, a što ona nije“, mediji iz konteksta vade njihove nakane kako bi ih opisali kao obiteljske tirane i despote. Učestalo se ističu riječi molitva, krunica, također i boj i oružje, s tim da oružje pritom ima dvojaki kontekst – molitvu opisuje kao oružje i pokušava obezvrijediti stavove neistomišljenika.

U tekstu „Što javna molitva krunice jest, a što ona nije“, molitvu legitimiraju religijskim elementima. Navode da se sve nakane za koje mole mogu pronaći u Katekizmu Katoličke Crkve napomenuvši kako „Bog nikada ne uslišava nakane koje bi imale za cilj da se nekome naškodi“. Nadalje, u tekstu „Klečavci i Kmečavci“ razlozi molitve pronalaze i u povijesti pišući kako su majke molile krunicu za vrijeme Domovinskog rata, dok se hrvatski bitak u Jugoslaviji uspoređuje sa židovskim sužanjstvom u Egiptu: „A i poslije su neki još u pustinji žalili za egipatskim loncima, kao što i neki danas još žale (iako je prošlo 28 godina od potpunog oslobođenja Hrvatske) za jugoslavenskim loncima. ". U dva slučaja, „Klečavcima i Kmečavcima“ i „Molitva“ stoji da se krunica počela moliti kako bi posvetila čitavu Hrvatsku, odnosno da se izvorno krenula moliti za domovinu.

Tekstovi se na portalu bave moralom protivnika molitve. Tako se u „Što javna molitva krunice jest, a što ona nije“ donosi presuda o njihovom moral : „Nerijetko nam se javljaju pojedinci koji nam ukazuju na Evanđelje po Mateju 6, 5–6 i na to kako je Isus u tom citatu rekao kako ne bismo smjeli izaći van iz svoje kuće i moliti. Međutim, Isus to nije rekao. Ovo je citat izvučen iz konteksta koji, kad se uzme u obzir kontekst, jasno naznačuje da je Isus zapravo pokazao kako bi trebala izgledati osobna molitva, koja je temelj i preduvjet za javnu molitvu, kao što je naša. Dijabolično je oslanjati se na biblijske citate izvan konteksta i gurati nam ih pod nos." Već iz samog citata jasno je kako spominjanjem dijabolično, protivnike pozicioniraju na stranu zla. Tako se i u „Što javna molitva krunica jest, a što ona nije“ napominje kako „đavao šapće u srca o potrebi pobune i ratovanja u osvajanju svog mjesta“. Nisu im neistomišljenici koje atakiraju samo mediji i prosvjednici, nego i drugi vjernici. Primjerice, autora drugog portala katoličkog nadahnuća Bitno.net : „On pretpostavlja da mi koji molimo, zapravo molimo jer, eto, nismo poučeni. “Velikodušno” Ivo prebacuje krivnju na neke iznad nas koji nas na žalost nisu poučili bogatstvu djelovanja u svijetu. Pošto smo neuki, može nam se oprostiti svakako u većoj mjeri negoli onima koji nas nisu poučili. Takva bi kvalifikacija morala opet imati malo ozbiljnije istraživanje u podlozi." Izuzev preuzimanja muškarca muške uloge i duhovnog autoriteta u obitelji, socijalne promjene ne spominju, međutim zagovaraju da muškarci i žene imaju u društvu svoje točno određeno mjesto. Radi se o prenesenom tekstu „Kome smetaju muškarci s krunicom“.

Iako je na portalu Muževni budite analizirano najviše tekstova na temu molitelja od svih medija, ipak je na samoj stranici objavljeno najviše tekstova, njih devet, na temu abortusa. I na Muževni

budite se na tu temu pojavljuje inicijativa „40 dana za život“, govore o iscjeljivanju postabortivnog poremećaja, prenose naizgled ispovijest muškarca koji se nosi s posljedicama pobačaja, navode da zbog abortusa izumire Italija i pišu o odluci majke Stevea Jobsa da tog poduzetnika ne pobaci. Ciljane skupine su različite – u jednom se tekstu obraćaju očevima, u drugom bakama i djedovima, ali se dominantno obraćaju onima koji se protive pobačaju. U tekstovima se ne predstavlja više stajališta nego se jasno zauzima strana pro-life opcije. Nadalje, donose se moralne presude oko pobačaja. Legitimiraju ih i religijskim elementima pa se pri predstavljanju inicijative „40 dana za život“ služe uglavnom nepovezanim citatima iz Biblije i domeću kako je nužno reagirati molitvom protiv onih koji abortus podržavaju. Svoje stajalište argumentiraju i Božjim odnosom. U „Ovo je naraštaj koji ne voli djecu“ prenosi se, ističe autor, trenutno Isusovo stajalište prema zahvatu, dok u „Evo zašto je pobačaj ubojstvo“, izvorni autor prenosi riječi koje mu je, tvrdi, uputio sam Bog.: „James, u svim svojim propovijedima i nagovorima uvijek ljudima govori da prestanu s pobačajima i ukazuju im na ozbiljnost tog zločina i Božje odmazde za njega, jer je pobačaj hladnokrvno ubojstvo.“

O pobačaju na portalu koriste i sintagmu koja za njih predstavlja sinonim, ubojstvo nerođenog djeteta. Upravo se i te riječi u tekstovima najviše ističu uz pojavu grižnje savjesti nakon odluke. Ne služe se poviješću, mitovima i narodnim legendama za argumentaciju. Dijele na dobro i zlo, odnosno pro-life i pro choice stav, ali napadaju i druge katolike, čak u tri teksta. Prozivaju namjerno neplodne katolike i one koji su protiv pobačaja, ali se ne usprotive osobama koje ga čine.

Po pojavnosti najmanje je tekstova na Muževni budite koji se bave rodnom ideologijom – tri. U njima pišu o homoseksualnosti i stajalištu progresivnog dijela Crkve, Disneyevoj indoktrinaciji te indoktriniranosti djece od strane osoba koje ne mogu odgovoriti na pitanje što je žena. Tekstovi, osim o Disneyu, nemaju konkretnu ciljanu skupinu, dok je Disneyev namijenjen roditeljima. U tekstu o homoseksualnosti temeljna je poruka homoseksualnost je grijeh, otvorenost progresivnih krila Crkve ne odgovara drevnim učenjima, važno je drugima govoriti istinu o spolnosti, tj. osuditi homoseksualnost. Jedino se suprotno stajalište predstavlja u tom tekstu, navodi se komentar jednog progresivnog svećenika, čija se stajališta zatim pobijaju. Izvori problema o kojima izvještavaju je u dva navrata LGBTIQ+ zajednica i jednom Disney. Sama homoseksualnost se opisuje kao grijeh, što je ujedno religijski element, a dio Crkve je neopravdano dočekuje otvorenih ruku: "Dok je o. Martin u pravu kod toga da smo pozvani ljubiti sve, katkad je stvar s najviše ljubavi koju možemo

učiniti jest pozvati druge da izađu iz smrtnoga grijeha." Stajališta se, dakle, legitimiraju u tom tekstu učenjima Crkve, dok u ostala dva takvih religijskih elemenata nema. Ipak, u tekstu o Dinseyu pronalazimo legitimaciju kroz originalnu fabulu bajki. Što se samog Disneya tiče, tvrde da promovira iskrivljenu moralnost, upozoravaju i na opasnost od osviještenih: „I oni su tiho uvodili ovaj osviješteni novi svijet desetljećima reprogramirajući dječje koncepcije onoga što je normalno. Tek sad su tako temeljito izašli iz ormara jer osjećaju da je njihova potpuna pobjeda tako blizu.". Također, tvrde i kako LGBTIQ+ zajednica provodi kulturnu manipulaciju.

Iz rezultata analize portala Muževni budite, jasno je da se ne prate smjernice brojnih papinskih dokumenata o izvještavanju katoličkih medija. Uz snažnu pristranost, prisutno je i ocrnjivanje neistomišljenika. Stoga, primjerice, nije cilj samo pisati o opravdanosti molitve i potaknuti na dijalog između dva dijametralno suprotna stajališta, nego žele i u potpunosti ocrniti osobe suprotnog stajališta, nerijetko uspoređujući njihovo ponašanje sa sotonizmom. Problematično je i pojavljivanje dezinformacija u tekstovima o abortusu prvenstveno, ali i dosta upitne tvrdnje na temi molitelja. Tako u tekstovima o abortusu definiraju postabortivni sindrom koji Svjetska zdravstvena organizacija ne prepoznaje, ali i tvrde da je 70 posto žena u Italiji pobacilo, dok u stvarnosti na Čizmi bude 5,3 abortusa na tisuću žena u dobi od 15-49 godina (Le Monde, 2024).

11. Rasprava

11.1. Politička komunikacija na analiziranim portalima

Svi analizirani mediji nose predznak katolički, svima je i zajedničko što čitateljima šalju političke poruke. Prema McNairu faktor koji čini određenu komunikaciju političkom je njezina svrha i poruka. Iz toga jasno proizlazi da se analizirani portali zaista služe političkom komunikacijom. Cilj im je plasirati poruku, putem koje nastoje utjecati na svoje čitatelje, uglavnom osobama sličnih stajališta, uz osnovni preduvjet da su vjernici. U analiziranim tekstovima, posebno na portalima Vigilare.info i Muževni budite možemo iščitati i ključni cilj političke komunikacije, jer McCombs navodi da organizacije političkom komunikacijom nastoje postaviti agendu koja će pogodovati njihovim ciljevima. U smislu portala Muževni budite najviše se u tom segmentu ističe promoviranje javnih molitva krunice koje organiziraju Vitezovi bezgrešnaog srca Marijina na čijem je čelu glavni urednik portala, a na kojima se propagiraju poruke poput muškog preuzimanja

duhovnog autoriteta u obitelji i da muškarci i žene u društvu imaju svoje točno određeno mjesto. Uzmemo li, pak, u obzir povezanost Vigilarea s organizacijom Ordo Iuris koja je aktivna u Poljskoj oko zabrane pobačaja, tada je jasno da i tekstovi tog portala protiv pobačaja promoviraju agendu koja će pogodovati njihovim ciljevima.

Ipak, analizirani mediji politički komuniciraju na različite načine. Uzmemo li u obzir cijeli sadržaj portala Glasa Koncila, što se objavljuje i na čemu se piše, jasno je kako na njemu prevladava tematika isključivo vezana uz religiju. No, djelovanjem pojedinih autora, koji na temu politike i drugih aktualnosti, uglavnom pišu komentare ili kolumne, ne samo da je prisutna određena količina političke komunikacije, nego i otvorene pristranosti sukladno McQuillovoj podjeli. Takva vrsta pristranosti u novinarskim žanrovima poput kolumne i komentara je neizbježna i u slučaju Glasa Koncila uglavnom se radi o ideološkoj, no pojavljuju se i natruhe propagandne, pogotovo u tekstovima o pandemiji, rodnoj ideologiji i abortusu. Njome se pokušavaju izraziti stavovi kroz komentare o novostima oko tih tema. U člancima o pandemiji uglavnom se kritizira odnos državnih tijela prema pandemiji, za autora uvođenje nepotrebnih mjera i cijepljenje. Iste kritike se pojavljuju i na ostala dva portala, ali diskurs na njima postaje žešći – nazivajući ponašanje vlasti manipulacijom, navodeći pojavu pandemije straha i sugerirajući kako je cjepivo štetno, čak i da utječe na ljudski genom, nastoji se izazvati nepovjerenje čitatelja prema institucijama često donoseći same informacije van konteksta.

Samo pisanje o politici na portalima je dosta indikativno. Naime, prema Entmanu je u teoriju uokvirivanja važno ono što se izostavlja u tekstu, kao i ono što se u njemu piše. Na portalima Glasu Koncila i Vigilareu, budući da na stranici Muževni budete nijedan tekst na tu temu nije objavljen, od čak 28 analiziranih tekstova njih 19 piše o platformi Možemo!, uglavnom vezano uz lokalnu politiku, a ne državnu. S obzirom da tekstovi koji se tiču politike služe kako bi kritizirali određeni potez pojedine političke opcije ili političara, jasno je da su okrenuti protiv stranaka s lijevog političkog spektra. Ipak, kontrast u diskursu između Glasa Koncila i Vigilarea je što potonjima objave služe za ocrnjivanje, čak i vrijeđanje političkih oponentata. Pri čemu su im protivnici svi oni koji ne dijele njihova stajališta o obitelji, homoseksualnosti i abortusu zbog čega smatraju da je njihovo domoljublje ili nepostojeće ili neispravno. Prozvat će tako zbog političkih stajališta članove SDP-a, draga im je meta i SDSS i njegov predsjednik Milorad Pupovac, ne susprežu se ni od napada na HDZ i premijera Andreja Plenkovića, pogotovo kad se radi o odlukama koje se kose

sa stajalištima udruge Vigilare oko istospolnih brakova. Ipak, na meti njihovih beskrupuloznih kritika ne nalaze se članovi desnih parlamentarnih stranaka Mosta i Domovinskog pokreta. Jasno, njihove su vrijednosti najbliže onima koje Vigilare, ali i ostali mediji predmeti istraživanja zagovaraju. Potrebno je istaknuti da u prenošenju tih vrijednosti i stavova svojim čitateljima, koristeći se teorijom uokvirivanja, kod predmeta istraživanja možemo detektirati i centralni element kulture, kojeg prema Goffmanu, čine primarni okviri pojedinaca – religiju. Religija je jedna od osnovnih kulturnih sustava vrijednosti koja, prepoznaje McGuire, u kulturama gdje utječe na percepciju pojedinaca o samom sebi, važan je čimbenik i za promjene.

11.2. Legitimacija stajališta

Uz samo pozivanje na katolicizam, stavove objavljene i tekstovima potrebno je i legitimirati. Na Vigilare.info, Muževni budite i Glasu Koncila stajališta se legitimiraju kroz religijske elemente, povijest i mitove te u manjoj mjeri dualizmom. Važno je napomenuti kako se religijski elementi kao legitimacija ne koriste u većini tekstova, međutim već samo pojavljivanje određenih teza na portalu koji sebe naziva katoličkih čitatelju pasivno legitimira stajališta jer ih on povezuje s religijom. U rezultatima istraživanja je jasno kako se religijska legitimacija gotovo nezaobilazno pojavljuje u tekstovima o moliteljima na javnim trgovima. Na temu abortusa se donosi moralna presuda kako se radi o ubojstvu djeteta, dok udruga Vigilare na svojem glasilu grijehom opisuje i homoseksualnost potkrjepljujući ta stajališta religijom. Opisivati grijehom, bilo pobačaj, bilo homoseksualnost, vjernicima daje do znanja da sam Bog ne prihvaća takvo ponašanje, zbog čega ga zapravo ne bi trebali, u zajednicama u kojima žive, odobravati ni vjernici. Takva legitimacija jasno daje vjerniku, odnosno čitatelju portala, na znanje da u njihovom interesu nije da abortus ili bilo koji oblik LGBTQ+ osoba bude prisutan u društvu. Dakle, prema McGuire, mediji na taj način formiraju mišljene čitateljima oko navedenih tema, potom im i sugeriraju kako bi protiv njih trebali djelovati.

Potrebno je napraviti i razliku u izvještavanju o rodnoj ideologiji u Glasu Koncila i na ostala dva portala. U Glasu Koncila o njoj se ne izvještava toliko intenzivno. U tekstu o održavanju Queer festivala u Kinoteci nailazimo na moralnu osudu takvog događaja, kako nije u skladu s katoličkim učenjima, no diskurs je, kao uostalom i u ostalim tekstovima preostala dva portala, prilično blag. Podržavati LGBTQ+ zajednicu ili čak biti indiferentan prema njoj za autore Vigilare je isto kao i gaziti ljudsko dostojanstvo. Živjeti, pak, takvim životom, ne biti heteroseksualac, tumače kao

otegotnu okolnost u zbližavanju s Kristom. Iz čega proizlazi, ne samo da je takva vrsta seksualnosti problematična u životu za pojedinca, nego i za djecu. Pogotovo se važno, prema pisanju na temu tzv. rodne ideologije u analiziranim portalima katoličkog nadahnuća, oduprijeti tom nametanju u vrtićima i škola.

Stoga i nastaje otpor među fundamentalnim katolicima prvenstveno na temu uvođenja zdravstvenog, seksualnog ili kakvog već odgoja u škole. Na zaključak da je nešto grijeh, svodi se i korištenje religijskih elemenata za legitimaciju stavova u političkim tekstovima. Takvu vrsti komunikacije ne pronalazimo u Glasu Koncila i na Muževni budite, ali na Vigilareu se nastoji utjecati na katolike koji su glasali za platformu Možemo! na način da im se sugerira da se radi o grijehu. Sam učinak takve poruke je upitan budući da je malo vjerojatno da glasači Možemo!, shodno s ideologijom stranke, čitaju Vigilare. No, autori tako ciljaju na svoje čitatelje pokušavajući dodatno naglasiti na štetnost opcije.

Najučestalije je korištenje religijskih elemenata u tekstovima o abortusu. Posebno često posezanje za religijom na toj temi možemo objasniti i Castellsovom mišlju kojom upravo borba protiv pobačaja za kršćanske fundamentaliste predstavlja središnjicu borbe za očuvanjem tradicionalne obitelji. Svim analiziranim portalima je zajedničko da pobačaj izjednačavaju sa ubojstvom djeteta, no takav se diskurs pri opisivanju abortusa koristi, kao što smo naveli na primjerima Poljske i Sjedinjenih Američkih Država, desetljećima. Samo ubojstvo je, dakako, grijeh. Međutim, ponovno je potrebno istaknuti kako je i po tom pitanju diskurs Glasa Koncila kudikamo blaži nego kod preostala dva portala. Vigilare.info za pobačaj izravno krivi ljevicu, pobačaj izjednačavaju s poganskim bogom Baalom kojem su, prema Bibliji, djeca žrtvovana. Najdalje pri vjerskoj legitimaciji borbe protiv pobačaja ide portal Muževni budite. Prenose navodno trenutno Isusovo stajalište, svećenika koji tvrdi da mu se obratio sam Bog te amoralnim karakteriziraju i zagovaranje opcije izbora – motivirajući tako čitatelje na akciju, bilo pridruživanju inicijative „40 dana za život“, sudjelovanje u Hodu za život ili pridruživanju moljenju krunice na trgu koje bi moglo rezultirati – zabranom pobačaja.

Religijski elementi prisutni su i pri opravdavanju molitve krunice na trgu. U biti, i sama molitva krunice je religijska legitimacija određene akcije. No, ono što se pojavljuje u analiziranim tekstovima je i povezivanje javne molitve krunice, religije i domoljublja. Tu se primjećuju zajednička obilježja neslužbenoj religije i civilne religije koje je prepoznao Hammond. Poziva se

na „slavne“ dane domovine, ali i one patničke. Osuđuje se komunističko uređenje koje je oduzimalo slobode pojedincima i posljedično dovelo do Domovinskog rata tijekom kojeg se na državnoj televiziji puštala budnica „Bojna Čavoglave“. Kronicu kao takvu, autori na portalu Muževni budite, povezanim s organizacijom te javne molitve, evociraju i iz vremena rata dok se molila za samostalnost Hrvatske. Sada se ne moli, prema njima, za samostalnost, nego za posvećenje i nužne promjene koje će naše društvo vratiti na pravi put. Koje su to promjene, nekoliko je puta u radu već navedeno, no i za njih se, poput abortusa, uzrok pronalazi u bivšem režimu. Tako se i u Glasu Koncila spominje kako je pobačaj moguć zbog zakona iz komunističkog režima iz 1978. U svojoj interpretaciji povezanosti komunizma s pobačajem još dalje ide Vigilare. Izjednačuju ga s genocidima Crvenih Kmera Pol Pota u Kambodži i s ubojstvima Josipa Broza Tita. Učinkovito im je i komunizam iskoristiti kad govore o zagrebačkoj vlasti. Međutim, prišivanje epiteta komunist nije novo u retorici katoličkih fundamentalista. Castells je naveo kako su se time često služili evangelisti u Sjedinjenim Američkim Državama tijekom Hladnog rata. Jer, komunisti su tada predstavljali ultimativnog neprijatelja, a u hrvatskom kontekstu, baš kao i u poljskom, mogu se iskoristiti kao krivac za nastale probleme, uključujući omogućavanje abortusa. Asocijacijom na komunizam analizirani portali se služe i u slučaju kad se radi o djelima za koje vjeruju da su oduzimanje osobnih sloboda. Primjerice, pandemijske mjere ili u slučaju Vigilarea – uvođenje ZgVrećica u Zagrebu.

11.3. Dualizam

Podsjećanje na povijest, na teška vremena zajednice i ona trijumfalna, povećava i kohezivnost zajednice. Posebno je pritom učinkovit u dualizmu, za kojeg McGuire navodi kako je često u centru religijsko nacionalističkih pokreta. Kako bi takve organizacije ostale kohezivne i snažne potrebna je podjela na nas i njih. Nužno je pritom detektirati tog neprijatelja koji pokušava iskorijeniti nas. Neprijatelj mogu biti druge vjerske zajednice, druge nacije, ali isto tako mogu se naći, poput prikrivenih zlih agenata, među našim redovima. Zato je karakterizacija Milorada Pupovca kao beogradskog agenta na portalu Vigilare podjela na nas i njih. Također, imenovanjem lijevih stranaka na istom portalu kao titoista ili izjednačavanje zelene i crvene boje, nastoji se antagonizirati čitatelje protiv mete njihova članka. Stalna ugroženost ili, da upotrijebimo izraz čest prije svega na portalu Vigilare.info, industrija proizvodnje straha može mobilizirati redove ugroženih i dodatno ih zbiti i motivirati da sudjelovanjem utječu na društvene promjene, na očuvanje vrijednosti s kojima se identificiraju. Podjela na dobre i zle očigledna je u tekstovima o

moliteljima. U koš zlih svrstavaju se prosvjednici čije se ponašanje izjednačava sa sotonom, mediji koji smisao krunice izvlače iz konteksta, svi oni koji se ne slažu s njihovim nakanama. Istovremeno, kod abortusa se posebno u pitanje dovodi opstanak nacije. To je, dakle, prema analiziranim portalima ubojstvo, prema portalima katoličkog nadahnuća i genocid koji može dovesti i do kraha jedne nacije. Ključna je tu borba grupacija za život i grupacija za izbor. Iz rezultata istraživanja zaključujemo kako je izbor tu pogrešan, čak i rezigniranost, jer može dovesti do, navedenog, izumiranja.

Borba protiv pobačaja, vraćamo se na Castellsa, kod fundamentalista traje desetljećima. Simbol je očuvanja obitelji koji je u središtu njihova života, jedinog na što ne utječe neizvjestan i globalizirani svijet u kojima žive. Ishodište većina analiziranih tekstova zasniva se i na očuvanju tih tradicionalnih vrijednosti – pobačaj je izravni udar na obitelj, istospolni brakovi i njihovo posvajanje djece također, promicanje tzv. rodne ideologije šteti njihovoj djeci, u tekstovima o politici se kritiziraju ideološke odluke, čak i kada se nastoji prikazati da se raspravlja oko stvarnih, komunalnih, ekonomskih ili inih problema. Posebna su priča opet molitelji. Grupacija Vitezovi bezgrešnog srca Marijinog, povezani s portalom Muževni budite, u pamfletima koje koriste za najave molitva ističu da je jedan od glavnih ciljevi da muškarci postanu duhovni autoriteti u obitelji koji će hrabro svjedočiti i prenositi katoličku vjeru. Takve viđenje muškarca u ulozi *pater familias*, odgovara Castellsovoj tvrdnji prema kojoj je za katoličke fundamentaliste ključno rekonstruirati obitelj nametanjem patrijarhata, svetosti braka i autoritetom muškaraca nad ženama.

12. Zaključak

Katolički mediji u ovom su radu podijeljeni u dvije kategorije – na medije koji su izravno povezani s Crkvom što je Glas Koncila i na medije katoličkog nadahnuća u što svrstavamo Vigilare.info i portal Muževni budite. Ukupno 110 tekstova analizirano je metodom kritičke analize diskursa kako bi se pokazalo služe li se katolički mediji vjerskim porukama kako bi opravdali i propagirali političke ciljeve.

Za ispitivanje hipoteze prvo je potrebno bilo odrediti što je uopće politička komunikacija. Odlučio sam se u tom segmentu služiti Dentonovim objašnjenjem kako je ključni faktor koji poruku čini političkom njen sadržaj i svrha, a ne izvor (cit prema McNair, 2003:11). Stoga, iako se na

analiziranim medijima pojavljuju i tekstovi koji su u potpunosti religijskog sadržaja, uzorak su bili oni koji su se bavili nekom od sljedećih tema: koronavirusom, abortusom, rodnom ideologijom, moliteljima i politikom. U njima je prepoznata politička komunikacija u kojoj su poruke upućivane vjernicima, desnim biračima, protivnicima pobačaja, koronaskepticima, potencijalnim roditeljima, itd. Čitateljima pritom pokušavaju prenijeti svoje viđenje i stajališta oko aktualnosti povezanih s navedenim temama. Misao prenose uglavnom putem kolumna i komentara, Glas Koncila u tome koristi umjereniji diskurs, tog *Vigilare* i *Muževni budite* često pribjegavaju blaćenju neistomišljenika. Osnovni im je cilj u prenošenju vlastitih teza pridobiti čitatelje na svoju stranu ili ih dodatno uvjeriti da je njihov pogled na svijet ispravan. Legitimiraju ih pritom kroz religijske elemente, povijest, domoljublje, dualizam i tradicionalne vrijednosti.

Religijski elementni moćno su oružje u rukama katoličkih medija. Već to što se mediji nazivaju vjerskima, na neki način prikazuje da je njihovo stajalište na strani katoličkog nauka i samih vjernika koji ih čitaju. Religija je i centralni element kulture njihovih čitatelja, pretpostavimo li da se uglavnom radi o vjernicima, koju čine njihov primarni okviri o kojima piše Goffman (Goffman, 1974: 27). Zato na čitatelje dodatno utječe kad se o homoseksualnosti ili abortusu piše kao grijehu, ili kad se određene stavove spram političara i molitelja argumentira biblijskim citatima. Religijski elementi se ne pojavljuju u svakome tekstu, no oni uočeni urgiraju na čitatelje da su određene pojave u društvu mimo božjeg zakona, stoga i pogrešne pa ih je potrebno i izmijeniti kako bi katolici mogli živjeti u skladu s Bogom. Ipak na putu te izmjene susreću se s brojnim otegotnim okolnostima. Primjerice, članovima LGBTIQ+ zajednice, političarima, globalnim institucijama, zagovornicima prava na izbor. Osim uz religijske elemente, njihova stajališta analizirani mediji nastoje opovrgnuti i vraćajući se u prošlost te izjednačavajući religiju s domoljubljem.

Posebno se religija s domoljubljem izjednačava u tekstovima o moliteljima javne krunice koje se ufaju u povratak muškog autoriteta u obitelji i duhovnoj obnovi države. Izjednačavaju se njihov čin s molitvom krunice tijekom Domovinskog rata, prikazuje se kako je pridonijela samostalnosti države. Prošlost se evocira i kroz opasnosti komunizma koje, prema analiziranim portalima, opet prijete, a s nekim njegovim ostacima, legalnim pobačajem, još uvijek živimo. Oponente se, također, opisuje komunistima, što je bilo tipično još i za fundamentalističke kršćanske skupine koje su se pojavile tijekom Hladnog rata u Sjedinjenim Američkim Državama. Lekcije analizirani portali, prvenstveno *Muževni budite* i *Vigilare.info*, izvlače i iz slučaja Poljske. Tamo je pobačaj

dopušten samo u dva slučaja – ako je ugrožen život majke i ako je trudnoća posljedica silovanja. Ipak, organizacija Ordo Iuris, prisutna i u Hrvatskoj, povezana sa udrugom Vigilare i portalom Muževni budite, bori se za kriminalizaciju abortusa. Njegov uzrok pronalaze u zakonu iz komunizma, a uz to se pobačaj izjednačava s ubojstvom djeteta što je isto tako dio diskursa pro-life grupacija već desetljećima.

Kako bi vjernici ostali kohezivni dva portala katoličkog nadahnuća služe se i dualizmom – podjelom na nas i njih. Ističu ugroženost vjerske zajednice, a posebno tradicionalnih vrijednosti. Prijetnju egzistenciji tekstovi na portalima prepoznaju u očuvanju obitelji. Borbu očuvanje obitelji, tumači Castells, simbolizira borba protiv pobačaja (Castells, 2010:27). Obitelj je za kršćanske fundamentaliste centralni entitet društva. Njihovo viđenje obitelji narušavaju istospolni brakovi, narušava ga i tzv. rodna ideologija za koju se tuže da se nameće njihovoj djeci u školama i vrtićima. Bojazan s gubitkom tradicionalnih vrijednosti prisutna je pogotovo na portalu Vigilare.info i Muževni budite, dok u Glasu Koncila o njoj pišu rezerviranije. Kako bi očuvali tradicionalne vrijednosti katolički fundamentalisti, a grupa je to u koju možemo uvrstiti dva portala katoličkog nadahnuća, nastoje utjecati na političke procese (Castells, 2010:28)

Zbog svega navedenog smatram kako je polazišno pitanje ovog rada potvrđeno. Ipak, potrebno je dodatno i naglasiti razlike između Glasa Koncila i dva ostala portala. Glas Koncila u svom izvještavanju u dobrom dijelu prati naputke Crkve, iznesene preko papinskih dokumenata, o izvještavanju katoličkih medija. U njemu nema dezinformacija, difamacije i zlonamjernog ocnjivanja meta kritika u tekstu. Autori Glasa Koncila imaju određeni novinarski standard, dok se za Vigilare.info i Muževni budite to ne može reći. Tekstovi na tim portalima nerijetko su nepotpisani. Služe za vrijeđanje i omalovažavanje neistomišljenika te ih je po njihovom sadržaju lakše definirati kao pamflete određenih interesnih skupina, nego kao novinarske radove.

13. Literatura:

a) Knjige i znanstveni radovi:

- Castells, M (2010), „The power of identity“, Wiley- Blackwell, Chichester
- Desperak, I. (2023) „The Anti-Gender Movement and its Central and East European Main Actors“, Polish Political Science Review, Vol 11, No 2, str. 12-29.
- Entman, R.M. (1993), „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm“, Journal of Communication, Vol 43, No 4, str. 51–58
- Goffman, E. (1974) „Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience“, New York, NY et al.: Harper & Row
- Kocemba, K. (2023) „Right-wing legal mobilization against abortion. The case of Poland“, European University Institute, Firenca
- Martini, M. (2022) „The Catholic Church and the Media: A Text Mining Analysis of Vatican Documents from 1967 to 2020“, Journal of media and religion, Vol 21, No 3, str 155-173
- McNair, B. (2003), „Uvod u političku komunikaciju“, Zagreb, Fakultet političkih znanosti
- McGuire, M. (1992) „Religion, the social context“, Belmont, Wadsworth Publishing Company
- Peran, S (2018) „Vjerski mediji u službi unutarcrkvenog dijaloga: Medijska komunikacija Crkve u Hrvatskoj na tragu smernica HBK Crkva i Mediji“, Bogoslovska smotra, Vol 88, No 3, str 853-871
- Street, J. (2003), „Masovni mediji, politika i demokracija“, Zagreb, Fakultet političkih znanosti
- Schultze, Q. (1996) „Evangelicals Uneasy Alliance with the Media“, *Religion and Mass Media: Audiences and Adaptations*, Thousand Oaks, Sage publications, str. 61-73
- Stout, D. i Buddenbaum, J. (1996) „Religion and Mass Media use: A Review of the Mass Communication and Sociology Literature“, *Religion and Mass Media: Audiences and Adaptations*, Thousand Oaks, Sage publications, str. 12-34
- Szelewa, D. (2016) „Killing “Unborn Children”? The Catholic Church and Abortion Law in Poland Since 1989“. *Social & Legal Studies*, Vol 25, No 6, str. 741–764

- Vozab, D. i Peruško, Z. (2021) „Digitalne publike vijesti u Hrvatskoj 2017.-2021.“, CIM – Centar za istraživanje medija i komunikacije, Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu
- Vuković, M (2014), „Kritička analiza diskursa, „Analiza diskursa: Teorija i metode“, Institut za strane jezike, Podgorica, str. 97 – 114
- Williams, D. (2010) „God's own party: The making of the Christian right“, Oxford University Press
- Zrinščak, S. (1999) „Sociologija religije: Hrvatsko iskustvo“, Zagreb, Pravni fakultet
- Hrvatska biskupska konferencija (2006) „Crkva i mediji: Pastoralne smjernice“, Zagreb

b) Internetski izvori

- BBC (2024), John Reith <https://www.bbc.com/historyofthebbc/research/john-reith/> (pristupljeno: 2.4.2024)
- Catholic media association (2024) [CMA Purpose & History - Catholic Media Association](#) (pristupljeno 2.4.2024)
- Državni zavod za statistiku (2022) „Konačni rezultati“ [PowerPoint Presentation \(gov.hr\)](#) (pristupljeno 2.4.2024.)
- Faktograf (9.5.2022.) “Nije točno da se u Kaliforniji predlaže legalizacija ubojstva tek rođene djece” <https://faktograf.hr/2022/05/09/nije-tocno-da-se-u-kaliforniji-predlaze-legalizacija-ubojstva-tek-rodene-djece/> (pristupljeno 20.5.2024.)
- Glas Koncila (2024) <https://www.glas-koncila.hr/o-nama/> (pristupljeno 2.4.2024.)
- Index (4.3.2020) „Žestok okršaj Glavaševića i ultrakatolika oko pobačaja“, <https://www.index.hr/vijesti/clanak/zestok-okrsaj-glavasevica-i-ultrakatolika-oko-pobacaja/2162133.aspx> (pristupljeno 2.4.2024.)
- Jutarnji list (4.12.2022) „Institut koji organizira javna moljenja potresa seks skandal: ‘Snažno nas udaraju bludne slike!’“ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/institut-koji-organizira-javna->

[moljenja-potresa-seks-skandal-snazno-nas-udaraju-bludne-slike-15282799](#) (pristupljeno 2.4.2024.)

- Katolička tiskovna agencija (30.9.2022) „Branimir Stanić, glavni urednik Glasa Koncila“, <https://www.ktabkbih.net/hr/intervju/branimir-stanic-glavni-urednik-glasa-koncila/109767> (pristupljeno 2.4.2024.)

- Le monde (14.2.2024), „The increasing difficulties of getting an abortion in Italy“ https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/02/14/the-increasing-difficulties-of-getting-an-abortion-in-italy_6522839_4.html (pristupljeno 18.5.2024.)

- Muževni budite (2024) <https://muzevnibudite.com/o-nama/> (pristupljeno 2.4.2024.)

- Novosti (13.10.2018) „Vice i naličje“ [Vice i naličje - Portal Novosti](#) (pristupljeno 2.4.2024.)

- RMIT University (3.11.2022) „Viral Pfizer 'admission' not what it seems“ <https://www.rmit.edu.au/news/factlab-meta/viral-pfizer--admission--not-what-it-seems> (pristupljeno 19.5.2024.)

- Slobodna Dalmacija (17.7.2023.) “Hrvatski znanstvenici: ‘Nema ozbiljnijih zdravstvenih dokaza o integraciji mRNA cjepiva protiv COVID-a u ljudski genom” <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/hrvatski-znanstvenici-nema-ozbiljnih-znanstvenih-dokaza-o-integraciji-mrna-cjepiva-protiv-covid-a-u-ljudski-genom-1307374> (pristupljeno 19.5.2024.)

- Vigilare.Info (2024) <https://vigilare.info/impressum/> (pristupljeno 2.4.2024.)

- Vsquare (28.12.2020) „Salve Maria, or Millions made in Poland“ <https://vsquare.org/salve-maria-or-millions-made-in-poland/> (pristupljeno 2.4.2024.)

14. Sažetak

Nakon pandemije koronavirusa koja je produbila društvene promjene, one se ni u narednom razdoblju nisu smanjile. Na glavnim gradskim trgovima pojavili su se molitelji, a inicijativa koja javne molitve krunice povezana je s jednim katoličkim portalom. Iako molitelji svoje poruke karakteriziraju kao duhovne, u sklopu rada analizirano je izvještavanje tri katolička portala – Glasa Koncila, Vigilare.infa i Muževni budite – kako bi se ustanovilo plasiraju li i na koji način političke poruke. Istraživanje je izvršeno metodom kritičke analize diskursa, a uzorak su čini tekstovi na temu: molitelja, koronavirusa, rodne ideologije, abortusa i politike. Ustanovljeno je kako se na sva tri portala pojavljuju političke poruke, no diskurs koji se pritom koristi je drugačiji. Ipak, zajedničko im je da u promicanju svojih stavova ishodišta pronalaze u tradicionalnim, odnosno katoličkim vrijednostima koje žele obraniti.

Ključne riječi: katolički portali, politička komunikacija, legitimacija, religija, tradicionalne vrijednosti, dualizam